

(1)

ספר

מושנת חכמים

ואלה המילים אשר נאמרו במחנה • לאבי כל אדם • וניסן לנו לאהובם • אחיזת טולם
 כאשר נתנו ובתרו סריג מלית נאמר למשם : ולנו ישא מורשם • ולכאר בחדה
 גדושה • כל דברי החכמים אשר עליכום מולם לנס דרכם בקדושה • ה"ם עם נהרמב"ם
 וקמב"ן ורמב"ן ורמב"ן ורמב"ן ורמב"ן ורמב"ן • לומר סללו דברי מורה •
 וסללו דברי סופרים ודרכי חיוק ולאשרם • חמורם בידו שמים וסדברים סניקין
 באמירה • אמרו ד' אמרות טזרות שניחנו לרופה • ולרואם
 טראו באהסקלריוא סמאירם וחינם ימירם להם נידעה לבם
 בסכרעה • ובח"י להכין סמועמן בביאור
יבין שמועה

וברוך סנחן ליעקב • לזכור לדון בדברים בחלמוד סדן לפני רבוהו ויחי אור חורשם עלינו וזרח •
 ירבעם ויזיך יזן ויסי' סורם • ולזכום לרב טוב סנחן **צפנת פענח** •

סברמי אני ספיר **ירם** באמ'נו הנחון המסורם' חמננה מוסר'ר **יעקב יצחק** זללם'ם
 סיושכ' בשנים ססכמוני בק"ק זמאשס יס"א :

ועתה יוצא לאור מחדש

ירושלים

שנת חמשת אלפים ושבע מאות ושלשים

זמין קארבארשן גב"כ ג (וי"ו)
 (זמין סוג'ג י"ג י"ג י"ג י"ג)

על כ"י בודאי חלל כ"ד שפטר על כל חלק וחלק מסתמך מסתקף כיון שחלקא' הוא של נכרי רק דמסקא לן איהו חלק הוא של נכרי ואיהו חלק סוף של ישראל שפטר עליו כ"י וי"ל דיש להקל קצת ולומר דסקא עברה כ"י לא קניא ר"ם . ומלמא דמסקא הוא לחלק כהני ובשריט לדעת הרמב"ם דק"ל דמסקא לאורייתא לחומרא סוף רק מדרבנן . חלל מדאורייתא כל עסקא שרי' רחמנא . ח"כ נתיב דיש כאן אוסור כ"י על כלל סתמך ר"ם חלק חק סיבאל . מכל מקום כי חלקו על כל א' חין כאן חקור כ"י בודאי כ"א מסתקא וכלאמרן וי"ל דמסקא לא קניא ר"ם .

אמנם אחר עיון קצת אף דאין לדמות מסתקא להדדי ולא בלבו דחלל מחלל מחסינו . על כל ז' יש לה"ר דאף סיכא דפטר על כ"י מסתקא אפי"ה קניא ר"ם לאקור סתמך לחלל' דאף כסאפי' פ' ב"ם (דף לא) דסקיל וקרי' ה"ז' במחלוקת דאביי ורבא אי' ב"פ למפרע סוף גובס או מכאן ולכאן . דלמ"ד למפרע סוף גובה ספיר לישראל שאלו לנכרי על חסו לעובר פלוניאם פטר עליו השקא אקור בתלמי' ע"כ כסוגי' באריכות . ומבואר מס' דאף דלמפרע סוף גובה וכסאפי' ומני' ולא פרע' איגלאי מלמא למ"ע דכרדי' דמי מכל מקום כל ימות סתמך סיי' סדבר חללי ופועד א"כ ישרם או לא . וא"כ לא עבר על כ"י כ"א מסתקא . ואף אי למפרע הוא גובה מכל מקום לדעת רוב סווארסי' לחיירי כסוגי' זמ"פ אחס"ס א"כ שרי לא עבר על כ"י כ"א מסתקא . וע"כ דאף סיכא דעבר על כ"י מסתקא אפי"ה קניאין לי' ואקור בסנאם לחלל' וכלאמרן . ואף שיש לדמות קצת מכל מקום שמיטן למחמיר דאף דפטר על כ"י מסתקא אפי"ה קניאין לי' ח"כ ב"ד דעבר מסתקא על כל סתמך וממילא דנאקד' כולו כסנאם חלק של עבד' וחלק ס' כ"ג קצת . ויבואר בת"ל חתך בזה לחלק בין אומסי' עבד' וישראל ובין שני אומסי' ישראלים שאחד מכר חלקו ויבואר ג"כ פקונטרס הספרות לכסין דברי מורי"ב' וחילוקי דיניש סתמך בזה .

אלא דאף חל' ברור בת"ם . דכיון דעבר סתמך על כלל סתמך על כ"י ובי' פכ"פ מסתקא . נשאר סתמך באיסורא לחחר השקא וסיך בי' קניא ר"ם על כלל סתמך עדין איכא למסקא אפי"ה לגבינו ג' נכרות של סתמך סגיא של עבד' ואל' של ישראל . ופטר עליהן הססא . מינימא דדמי לסערובח כפר של סתמך כסגיא של מנה דכיון דל"דא' ברובא כטייל אינו עובר על כ"י כלל . ובמבואר בת"א ר"ס חזנ' פ"ה כפר של ישראל שנפשיב כסגיא של עבד' כיון דקיי"ל דעל סתמך של עבד' אינו עובר בב"ד דשך אסתראם כיו' א"כ כי עבר פלוני סתמך וחלקו הרי כולו סיחר דעל סתמך סה עבד' לא עבר כלל וכנ"ל ופ' חלקו גמי כיון דרובא חלליה ניחא לא עבר על כלל סתמך או נימא דלא דמי כלל . דלא כחשיב סתמך ברוב מנה ומדל"ו נפל ברובא ממילא דל"נוע כר על כ"י כיון דמדל"ו כולו סיחר משא"כ אם נחערב חלק של ישראל כסגיא חלקים של נכרי דיש כאן איסור אכילה ואיסור הנאם בכל סתמך וממילא דעובר ג"כ על כ"י על סתמך ואלא חלליה בזה ובינא כוס חד בחרי בטל ואסור הכ' ל' לחס"ס אף אם חלקו ולא אמרי' ד"כ דרבנן . דאדרבה כיון דלענין כ"י עבר על כלל סתמך ממילא דאסור לגמרי לחס"ס וכמ"ל וקצת ל"ע בזה .

ואקדים דהנס נמס' ב"מ (דף ק"ח ע"א) מביא סז"ס מחני' דסקלים דשומרי סמיח' סיו נוסלין שפון מחרומ' הליכס' ר' יוסי אומר הרוגס פחדב והוא ס"ח אחרו לו אס' אומר כן אין כאן משל' ציבור ומסיק דח"ק חייס שז"ל לא ימסרם לציבור ימס' וס"ק לה"י מדברך לנכרינו אין עומר בל משל ציבור כו' פ"ט כ"ס ולכאורה איכא למירק לפי מה שפכאפי' בשם סוואי' במס' חמורה דס"ל דכל שנוול האיסור חוץ הסערובח דהיינו שלא נאסרם מעולם רק חוץ הסערובח נולד איסור (כגון במחיר לבב וכדומה שכתבו סו' חמרי' ברירם דלכרור חר ואמרי' דוח סוף דאיסורא . א"כ לכרור ד' וזו שמיני' לסומר שבר שמירה ולסניח לסייר הליכס' ליקח מסן לחיפה סזיר ודוגמו אף משל יחיד וממילא דאוסר סאחר . רק דיל' דר' יוסי' לפעמי' דס"ל דל"ב א"כ ספיר

כדאי ברירם אמ"ס שיש לחלק סעניניס . ומיוסב ג"כ כהא פמס' יבמס (דף ל"ו) דאם אמר לסוטר כחוב נס לאר קז' נס זמס ארסנת' דס' נס ולאס דעלמא חלנו נט וכמס סעמי' נאמרו בזה סמו' כחבו דמפני סאין בידו לגרס'ס לא מני' משי' סליח . ופמס"ס ס"ג פמ"ל נירושי'ן כחב סעמס סמני' סאינס ב' גירושין פ"סולא חזרי' דכלל' ס לא פאי מדין ברירם דכיון דנעס בחיובת סמס לא נודע אפי' ישאנס או לאו ואי נימא דכ"כ אינו בכלל דין ברירם לא קאס מדי' ולפרטב"ס דס"ל דין ברירם דהו' סק מנורסח עדיס'א לומר סעמס דלוינס כ' גירושין דלא סוי' נט' רלל משא"כ מסוס ברירם סוי' ססיקא . ולדעת סמו' נמי לכא"ס סמפרסי' דאף אס כחב סקוור אחר הנסואין רק דאמירה סיי' קודם הנסואין אפי"ה לא מתני' א"כ לפעמי' דברירה סיי' פכני בת"ג אס כסב ספוסר אחר הנסואין ויבואר עוד כוס סמקוין נס"ד . ועיין כ"ס מכחב אל' סוי' י"א דף ק"ג ג' ע"כ מס סתמך כדני' ברירם בין אפי' סתמי' כסנא' ובין אפי' סתמאי' כסנא' הננס ע"כ באריכות עוד כסב כסמין י"א דף ק"ס ח' כ"ד דעבר סאין כידו עכסי' לפסוסם לא סייך דין ברירם כלל וא"כ כנ"ג ופ"כ באריכות ע"כ כסס מוסר'אנ' וסמין כרסי' כמס' ניטין מ"ס לחלק בין סולא דד"א לחולא דד"פ ועוד יבואר כוס כסר ג' כס"ל גירושין כס"ד .

א הנה נלמדו סארי סאריניס מלמאי' רחמי' כ"ס חק יעשכ' על ס"ל סקא סמין חס"ק ב' סכחב דמי שיש לו סמסי' עס עבד' כ' נחמך ועבר עליו ססמך אף דחזי' סגאל סל ישראל נאסר כסנא' דס' חמך סיי' סעבר עליו סססס . מכל מקום כסחלק עס עבד' אחר סססא חלקו של עבד' מוסר כסנאם ול' אמרי' חין ברירם כיון דחמך סעבר ספלו סססס הוא מדרבנן כו' אמרי' ד"כ פ"ס קצת באריכות . ולכאורה אי' לאו דנכר' דבה אמרי' למלחי' סוי' מוסקי'ן כו' סויכות' . וחבאר קצת דננס מנינו דונמא סנאסל סמ"ל וסביאו כס"ד מס"ל ככורוח כ"א סססס סליח למכור סמכרת קידם סילא סככור לאור סעולס כסבואר כ"י סמין ס"ך אי' אמרי' כ"י חוקס סליח עוסס סליחוסו וסקי' וסרי סס"ס וכנס סתונג' לו סאירע סססילו כככור ססין חך דלורס חון כככור אסור מסוס קיא' . וא"כ חדר סדין דח"ל חוקק סליח כו' כדרבנן . דקיי"ל לכ"ע דבטל סופרי'ס אמרי' חוקק סליח כו' ופ"כ באריכות אסר העלס ואסר סניס דאס נגוד סססס כסיוסו איסור אורה ונסגלנגל סדבר וכו' לודי איסור דרבנן וככון כככור סמכ' ככספ' לבד דיש כוס ססקא דמחלוקת רס"ו ר"ח (כמו סיכואר כמ' קמו ויבואר ג"כ כס"ל חתך כס"ד) ואח"כ ססילו כו' מוס' אי נימא דכל ססקיקוס כססס מליח'ן וכדלוארייתא דנינן לי' או לאו . והכיו' דברי מוסרי'וב' כס"ג סמין ק"ג כסספ' סרסס סנסכסל ככלי ועכסיו הגלי אינס כן ימו . דעכסיו סוי' איסור דרבנן דהוי כס"ל רק סנוול סאיסור כוס' ספי' כו' איסור סירה דלמחר'א דנינן לי' ע"כ באריכות . וא"כ כדני' ברירם ג"כ לפס"ל דאף דקיי"ל דכלל' א"כ כככרבנן י"כ סיינו מסוס דמסיקא הוא וכלכין מדאורייתא להגזיר וכדרבנן להקל וכדלמרון . א"כ כל ימות סססס דס"ל איסור כו' ובי' כדלוארייתא דנינן לי' דאף דאסר לחיק ואסרי' יסול חלקו מכל מקום עובר ככ"י נס על חלק סעבד' חסואיל דא"כ . א"כ תרי' עבר ישראל על כ"י כל ימות סססס על כל חתך מדין ברירם חואיל דא"כ כדלוארייתא וסיך סקנס על כל חתך דעבר עליו על כ"י וניה דאינו מחויב כדבר מלמחוח לנכרי סיקבל חלקו אחס"ס (ויבואר בזה אי מחויב ישראל לחוס לוח דילמא חדר הנכרי ומזכין לי' לישראל עיין כס"ל חתך כס"ד) מכל מקום חלק של סעבד' אסור נס למישראל מסוס דל"ב כן סיי' נראס כססקס פראסונס .

אלא דלכאורה יש לחלק ולומר דקניא חקנסא לא ילפינן . וניסי דמנין דקנס ר"ס סיכא דעבר כ"י ובי' לאסור גוף סתמך ואין חילוק בזה דלמ"ד אף לחאריני וכמו סיבואר כעמקו כס"ד . דאס אירע כס"י ל"א חמך ועבר עליו סססס ומח דקנסו כנו אחריו ואף לכ"כ נשאר באיסורו (ולא דמי לנורס חון כככור ולכל מילי דלא קנסו כנו כו' וכמו סיבואר כמק קמו כס"ד) מכל מקום י"ל דסיינו דוקא סיכא דעבר

זה השער להי צדיקים יבואו בו

ספר

שאלות ותשובות

אריה דבי עילאי

על די חלקי השו"ע

והוא אחד מחיבורי טהרה אשר איזן ותיקן איש חי רב פעלים האשל הגדול שגדלוהו מן השמים, מופת הדור והדרו, ורבים הלכו לאורו, נזר החכמים, פאר הנבונים ה"ה האי חסידא קדישא הרב הגאון הגדול רבא דעמי' ומדברנא דאומתי' בוצינא דנהורא אסקלריא המאירה

מוהר"ר **ארי' ליבוש** זצוקלה"ה

בעל המחבר ספר ארי שבחבורה על מס' כתובות

שהי' אב"ד בקי קרעשיב ובקי שינאווי ובקי ווישניצא ולבסוף ימיו תקע אהלו אהל של תורה ותפלה בקדושה ובטהרה בקי בריגיל' ושם מנוחתו כבוד ת.נ.צ.ב.ה. זי"ע:

חובא לביה"ד ע"י הרב וכו' מו"ה שמחה באבנער נ"י נכד הרב הגאון הקי' מקרשאנוב זצלה"ה וחתן הרב המאוה"ג החסיד וכו' מו"ה אהרן נ"י בהרב המחבר הגאון הקדוש זצלה"ה זי"ע:

נגמר הספר י"ג אלול שנת מ"ה מאד גדול כבוד הספר הנחמד הזה לפ"ק:

נדפס מחדש נ"י

יהושע אשר זעליג העסער - נכד המחבר

י"ז מבת - יומא דהילולא של הרה"ק בעל המחבר

אריה דבי עילאי זי"ע - שנת תשמ"ד לפ"ק

אך חמנ'ס הנה זנ"ד אין כאן מקום להחמיר משום 7. והנה צק' משנת חכמים שחיבר הגאון מק' אמושטן צדק פ"ט ע"ד (קונטרס דניו משנתן איסור ל"ש ביטול זריה ס' י"א ד"ה הלא) כ' להסתפק כספק הג"ל ממש רק ציבש ציבש דהיינו בשלושה ככרות של חמץ א' של ישראל ושנים של עכו"ם שעבר עליהם הפסח ורובה לנדד להחמיר משום דלא אמרינן חד צמרי בטל רק באחד של חמץ ושנים של מ"ה דנהפך האיסור להיחר משא"כ בצערות הג"ל לכל התערובת אסור באכילה ובהנאה ושייך על כל התערובת שם איסור וזה אפשר ללא אמרינן חד צמרי בטל יעו"ש²² והיינו דאף חממו של עכו"ם אסור באכילה ובהנאה ורק דבאכילה לא משכחמ לה וכמו שהקשו החוס' בפסחים דף כ"ט ד"ה צד"ק²³ אצל בהנאה אסור וכמצוהר בהגהת רמ"א ס' חמ"ג סעיף א' ומה"ט משיג הפר"ח (מ"ח סק"ה) על שירי כנסת הגדולה (הגה"ט אות א') שמביא בשם האו"ה (אות ל"ג גליון) להחמיר להריח בחממו של גוי יעו"ש. והנה דברי המשנ"ח הנ"ל מרפסין איגרא מה שרובה לחדש דהיכי דיש על התערובת שם איסור באכילה ובהנאה אז גם לענין בל יראה אינו בטל חד צמרי והלא אפי' האיסורים מצטלין זא"ז ואפי' ציבש וכדארז"ל בצבחים דף ע"ח ע"א הפיגול והנוטר והטמא שבללן זו צו ואכלן פטור כו"כ²⁴ ואף דהרמב"ם צפ"ח מהל' פסולי המוקדשים הל' כ' פסק דאין איסורים מצטלין זא"ז

קבלת אחריות לדוקא צידון של החק יעקב ושאג"א ומק"ח דחלקו חמץ לאחר הפסח ומפלפלים משום זריה לומר לאחר הפסח דהוצרר הדבר שזה הי' חלקו מחמילה יש מקום לומר דעכ"פ אף חלקו של גוי נאסר משום קבלת אחריות של ישראל משא"כ זנ"ד דמתורת ציטול חד צמרי חמין עלה להקל דגם בקבלת האחריות שייך ציטול חד צמרי דהרי אס היה גניבה בפסח היה חל ההפסד על ישראל רק שליט ועל הגוי שני חלקים וכמו שנשחטפו בחמילה ושוב הוא ציטול חד צמרי לאחר הפסח דהגם דציטול זה לא הי' קודם הפסח דהא צמשך הפסח נולד זה דעבר הישראל על חמץ של גוי מחמת קבלת אחריות הלא גם חממו ממש ג"כ חד צמרי בטיל וכמצוהר²⁵ בדברי המג"א צפ"ח תמ"ז ס"ק מ"ד דהמקיל בזה לא הפסיד וכדעת הפוסקים דחמץ שעבר עליו הפסח ונחערב לאחר הפסח בטל חד צמרי ומכ"ש זנ"ד דהרי בתוך הפסח לא הי' רק חממו של עכו"ם שקיבל עליו ישראל אחריות דדעת החק יעקב צפ"ח ת"מ (ס"ק א') שלא כדעת המג"א ורק דחממו של עכו"ם שקיבל עליו ישראל אחריות מותר לאחר הפסח (אחר העיון שנית ראיתי שיש טעות בזה וכמו שיצוהר לקמן א"ה) (אות כ"ג).

כא] הנה לגבי חלק ישראל לא התיר רבינו רק משום דבטל ברוב קודם הפסח ולא עבר עליה בביי מדאורייתא, ואולם שלישי אחריותו בחלק הנכרי לא התיר אלא משום דאע"ג דמותסר אפי"ה בטל לאחיה"פ. ולכאורה הסברא הוא דחלקו א"א להתיר מטעם דנתבטל לאחיה"פ דכיון דעבר על התערובת בפסח ל"מ תו שיחזור ויתבטל לאחיה"פ וכמבואר ברעק"א (במג"א סקמ"ג) ובביאור הגר"א (ס"ק מ') בשם הר"ן רכל היתרא דביטול הוא רק אם נתערב לאחיה"פ, ומשו"ה הוצרך רבינו להתירו מטעם דנתבטל קודם הפסח מדאורייתא, משא"כ לגבי קבלת אחריות דבזה ל"ש שיתבטל קודם הפסח ולא שייך ביטול בזה דאדרבה יש לו שלישי אחריות בכל החמץ ובכל משהו יש לו שלישי ואיך יתבטל אחריותו, משא"כ לאחיה"פ דעכשיו אנו דנין על האיסור וכזה ס"ל לרבינו דלא מיתסר רק שלישי מהחמץ וא"כ שפיר יכול להתבטל לאחיה"פ, ואינו דומה לשאר תערובות דעבר עליו הפסח דלא נתבטל לאחיה"פ וכנ"ל דהתם נפק כאן הרין דלא נתבטל לפני הפסח ועבר על התערובות משא"כ כאן דלא היה שייך ביטול בפסח ובפסח לא היה בגדר "תערובות" ושפיר יכול להתבטל לאחיה"פ.

בא] וז"ל אם לא יהיה שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הנכרי ה"ה שלו ואם גזל הנכרי הרי חייב מדאורייתא ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי כשלו.

בב] הנה ברש"י ט"ב (בד"ה אי אפשר) מבואר דאינם בטלים ביבש ורק כיון שבשעת לעיסה בללן ביחד א"כ מועט מבי"א נתבטל בתבוא וכל עליו שם של חבירו ואיבד ליה שיעורא והוי התרא"ס, אולם בהתוס' (בד"ה הפיגול) מבואר שיש ביטול יבש ביבש, וע"י בפלתי ס' צ"ח פמ"א ובתו"ד שם (ס"ח).

כא] הנה לגבי חלק ישראל לא התיר רבינו רק משום דבטל ברוב קודם הפסח ולא עבר עליה בביי מדאורייתא, ואולם שלישי אחריותו בחלק הנכרי לא התיר אלא משום דאע"ג דמותסר אפי"ה בטל לאחיה"פ. ולכאורה הסברא הוא דחלקו א"א להתיר מטעם דנתבטל לאחיה"פ דכיון דעבר על התערובת בפסח ל"מ תו שיחזור ויתבטל לאחיה"פ וכמבואר ברעק"א (במג"א סקמ"ג) ובביאור הגר"א (ס"ק מ') בשם הר"ן רכל היתרא דביטול הוא רק אם נתערב לאחיה"פ, ומשו"ה הוצרך רבינו להתירו מטעם דנתבטל קודם הפסח מדאורייתא, משא"כ לגבי קבלת אחריות דבזה ל"ש שיתבטל קודם הפסח ולא שייך ביטול בזה דאדרבה יש לו שלישי אחריות בכל החמץ ובכל משהו יש לו שלישי ואיך יתבטל אחריותו, משא"כ לאחיה"פ דעכשיו אנו דנין על האיסור וכזה ס"ל לרבינו דלא מיתסר רק שלישי מהחמץ וא"כ שפיר יכול להתבטל לאחיה"פ, ואינו דומה לשאר תערובות דעבר עליו הפסח דלא נתבטל לאחיה"פ וכנ"ל דהתם נפק כאן הרין דלא נתבטל לפני הפסח ועבר על התערובות משא"כ כאן דלא היה שייך ביטול בפסח ובפסח לא היה בגדר "תערובות" ושפיר יכול להתבטל לאחיה"פ.

בא] וז"ל אם לא יהיה שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הנכרי ה"ה שלו ואם גזל הנכרי הרי חייב מדאורייתא ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי כשלו.

בב] הנה ברש"י ט"ב (בד"ה אי אפשר) מבואר דאינם בטלים ביבש ורק כיון שבשעת לעיסה בללן ביחד א"כ מועט מבי"א נתבטל בתבוא וכל עליו שם של חבירו ואיבד ליה שיעורא והוי התרא"ס, אולם בהתוס' (בד"ה הפיגול) מבואר שיש ביטול יבש ביבש, וע"י בפלתי ס' צ"ח פמ"א ובתו"ד שם (ס"ח).

באמת חממה עליו בשו"ת שער אפרים בסי' נ"א"ב
 ובמנחת יעקב כלל פ"ה ס"ק מ"א ובקולת בלולה שם
 ועכ"פ שיטת הפוסקים היא דאיסורי מצטלים זא"ז
 וכדברי הטור ביו"ד ס"ס נ"ח שכ' וכן ג' מיני איסורים
 של יבש שנחשבו זכ"ז כוית מכל א' כל שני מינים רבים
 על הג' ומצטלין אוחו כו' יעו"ש וכן מצוהר בפ"ח
 בק"א (סי' נ"ח בקו"א) דפסק הלכה דאיסורים מצטלין
 זא"ז יעו"ש צמח שהשיג על הבית הילל וכן מוכח ממה
 שהשמיט המחבר בס"ס נ"ח סברת הרמב"ם בזה ולענין
 בפרי מגדים בפתיחתו להל' תערובות בחלק ג' פ"ה מה
 שמלמד בזה, ועוד דלפי' אם נימא כדברי הרמב"ם דאין
 איסורים מצטלין זא"ז מ"מ אין ענין זה נוגע כלל לנ"ד
 דאעפ"כ אין מקום לומר דלכך לא יהי' חד בתרי בטיל
 לענין איסורא דכל יראה מחמת ההתערובת אסור
 באכילה ובהנאה דעכ"פ אין כאן עצירת כל יראה
 מדאורייתא דחד בתרי"ב בטיל וממילא מותר אחר הפסקה.
 והנה הגם שגם בפרי מגדים לא"ח בפתיחתו לסי'
 תמ"ב באשל אברהם מלמד דלענין כל יראה לא
 יהי' מהני בטיל דחד בתרי אמנם הוא מטעם אחר
 דהיינו דדומה למשא שכתבו התוס' בצמורות דף כ"ג
 ע"א ד"ה נבילה בטילה בשחיטה דצטומאח משא לא
 שייך בטיל חד בתרי דקוף כל קוף נושא הכוית נבילה
 ורובה הפרי מגדים לדמות זה גם לענין כל יראה"ב
 וכדמיון הזה מצוהר גם במגן אברהם סי' תמ"ב ס"ק
 א"ח אבל דברי המשנת חכמים הנ"ל הם דבר שאין להם

הוספה
 לשיטת
 פוסק

ובזה גם שמלמד שם בלפנת פענה ס"ק ע"ב מחמת
 דחמץ הוא דבר שיש לו מחירין"א גם זה לא ניתן
 לכחוד מרוב פשיטתו כיון דאיסור דבר שיש לך מחירין

דחיישינן שמא נשאר בו פירוין ונתנין טעם בפסח, עכ"ל. וביאר
 בהגהות דעק"א דהא דסיים הרמ"א ונתנין טעם בפסח אע"ג
 דבלא"ה אסור משום הפירוין, דלוח היה תקנה לסגנו עתה אבל כיון
 שנתנו טעם ביין חו"ל סינין.
 אולם בא"ר שם (ס"ק י"א) ס"ל דביבש תא דמתמרינן דחוזר וניעור
 הוא רק אם יש נתינת טעם בפסח אבל בלא"ה אינו חוזר וניעור
 בפסח, ומטו"ה לא אסר הפת ביין רק משום שנתנין טעם בפסח,
 ומ"ש הרמ"א ונתנין טעם בפסח קאי גם על הרישא בכל תערובת
 יבש ביבש עו"ש.
 אולם בסג"א (שם סק"א) פתסור ביבש גם כלי נתינת טעם, ואפי'
 להסתות אסור, וזמנה עליו הא"ר הנ"ל.
 ל' תוח"ב הקצר (בית ד' שער א' ב' דיבש ביבש שנתערב
 דבטיל חד בתרי אסור לבשלן ביחד עד דאיכא שישים,
 דהאיסור לא נחפך להתיר אלא דהלינן בבי"א דחוזר התורה, ואי"כ
 כאן נמי אסור להשתותו בסות התמיכת החמץ נשארה באיסורו,
 משא"כ לדעת הרא"ש (חולין פ"ז סי' ל"ז) דמותר לבשלן ביחד
 דנתהפך להתיר אי"כ מותר לקיימו דנעשה היתר גמור עתה.
 לא) ועיי"ש דמסיק דעכ"פ מדאורייתא בטיל, ואע"פ דבטו"ה חכם

בת' עיי"ש דמה ארמב"ם מטעם אחר, דהרמב"ם סותר א"ע דפסק
 (פ"ט"ז ממאב"א ה"ה) דערלה מעלה את הכלאים, עיי"ש.
 כו' דלענין להשתותו בבית חו' תערובת איסור בתיתר דהא של
 טפוסים מותר להשתותו.
 כז' ולענין ב"י סוכ"ס יש כאן חמץ בבית דבשלמא לגבי אכילה יש
 להזין על כל תמיכת דהיא מהרוב, ועיי"ש בפרמ"ג דדעת הרמב"ם
 (פ"א מאבות הטומאה ה"ז) דלענין משא אינה בטילה מדאורייתא,
 אולם דעת התוס' הנ"ל דרק מדרבנן, וקע"ע דאחי"ג דמה"ט לא
 נתבטלה בפסח וכן מטעמא הנ"ל דהוי איסור באיסור אפי"ה אכאי לא
 נתבטלה לאחרי"פ דהוי איסור בהיתר, ועי' לעיל הערה כ"א מ"ש בזה.
 בת' דמנתערב במשא"ם וליכא כוית במא"פ אע"ג דליכא שיעור
 לענין אכילה שאינו מעטרף הכוית כיון שאינו אוכלו במ"א
 אבל לענין ב"י מעטרף בטילא, עיי"ש.
 כח' ביאור הרמב"ם, דבטו"ע (תמ"ז ס"ד) הובא שנו דעות
 בהתערובות שנתערב קודם הפסח בשישים אם חוזר וניעור
 בפסח לאסור במשהו, והכריע שם הרמ"א בהתערובות לח בלח כיון
 דאין החמץ בעין אינו חוזר וניעור משא"כ ביבש מתמרינן דחוזר
 וניעור, וסיים הרמ"א ח"ל מיהו בדיבר יבש שנתערב או שיש לחוש
 להתערובת דהוי כח טהור ליה שנתערב.

6

Balkhuver, Aria

ס פ ר

שם אר'ה

והוא חבור ואסיפות שאלות ותשובות ספונות וחשובות כסדר ארבעה חלקי השיע.
 וגם שני קונטרסים אשר נצרכים המה לכל מעיין קונטרס רוב וספק בממון וקונטרס
 הזמנה ואלה התשובות אשר השבתי לכל שואל כאחי דבר ה' זו הלכה נאמרים בפלפול
 ובסברות מסבירות להלכה כיד ה' הטובה עלי אני אני המחבר אריה ליבוש באלחובר
 באיא מזו מיהריר אליהו זל החונה פה עיר ז ס ל ב עיר ואם בישראל במחוז וואלין אשר
 במדינת רוסיא האדירה בעל המחבר ספר ערוגת הבושם על חלק ראשון מורה דעה

ויילנא

בדפוס האלמנה והאחים ראם

שנת תרל"ג לפ"ק

שנת תשל"ל לפ"ק
עיה"ק ירושלים ת"ו

7

אך לכתולה ודאי דליתו נכון להצטרף בצריכה במקום שיוכל ללמוד בצריכה אחת. דוגמה להמניין בטובה ד' ה' וטובא במנ"א ס"ם קמ"ד דחין עושים מלוא הצילוח הצילוח יע"ש. ולדעה הב"ה וז"ל יכול לבדק. ולדעתו חס האשה מצרעה בחדר אחד והבעל בחדר השני לית לן בה ויכול לבדק. ואפי' חס ודאי האיש לבדק בחדר ח' עם האשה ואינו רואה ללואה בנה שאשה מולקה עליו ג"כ רשאי. דהא הוא מהויב כמותה ודמי לבי' בעלי בהוס' ביה ח' דכל אחד מדליק ומבדק על מורה שלו כמנ"א הרמ"א בס"י רס"ג ס"ח דכל מה שנוסף לו"ה י"ס צו משלום בית ע"ש. ועכ"פ בחדר אחד בודאי יכול להדליק ולבדק משום שלום בית להחיר לפסוקה כל לרצו ושלל. והגנפו רגליו. ואפי"ג שאינו חולט ע"ס. דלדירן דקיי"ל דמבדקין על הנרות ביה"כ משום שלום בית חף בלא חכילה כמנ"א הרמ"א בס"י רס"ג סק"ג כשם שהרי"ל. ועיין שהאיש הוא שפא לשאלו נהג כן כמה שנים לדעתו הוי מנהג של מלוא. ויכול להזהב כן בש ערה. כי מנהגו הורה. בפרט שגם האשה יודעת מהו. ח"כ היא ג"כ חיה מכוונת בצריכה רק על הדר זה. וגם הוא חיו מכוון ללואה. לכן יתיק במנהגו. ויחד מזה חין לי פתאי להחיר דבתי הדרהם שלומו ושלם הוהו ארי' ליבש באליהאווער

טעמא להריגה ובמ"ש. ומידו הוא חין למדי' מה והלרעה י"ס ללמוד מהענין לדיקוס דקחשיב בש"ע סלריים להענינה ולהחבל במיתה לדיקוס ולא תולה להסך החבל ליום טוב והענינה למסחה וסעודה. ומי שבידו לבטל דבר זה ולהחיר הדבר לקדומוהו להענינה ולהחבל ביום זה כמבואר בש"ע. מהויב לעשות כן. שכרו כפול מן השמים:

ואס"י כמה דליהא בסי' הק"פ להענינה ב' בחדר יום שמה צו משה רבינו ע"ה. וגם י"ס מקלח מקומות שמתענים צו ההבורה ג"ה (ולומרים סליחה). וגם יחדי סגולה מהענינים צו ומחבלים וטובקים בחורה ולומרים הסדר שכתוב בשערי ציון. וזכה פרשתו מה דליחא במס' מגילה כשפיל הגורל על הודם חדר שמה המן הרשע. ולא ידע כי ב' ב' בחדר מה משה וצ"י בחדר טולד משה. ועמדו בזה המפרשים. למה ידע יום מיתהו. ולא ידע יום שגורל צו. וע' בס' יערוח דבש ע"ד דרום. ולי נראה פשוט כי המן הרשע היה בקי בכל מנהגי ישראל כדליחא בהרגום שני בהמסירה שלו. ולא בודאי הוי ישראל בזים ומחבלים מחד ב' ב' בחדר. לכן זה ראה וידע שמהחבלים על מיתה משה רבינו ע"ה. לכן ידע כי ב' ב' בחדר מה משה. חבל לא ידע כי ב' ב' בחדר טולד משה. כן נראה לי פשוט:

סימן טו

ב"ה יום ה' נ' תמוז תרל"א פה זסלאב

לידודי האברך המושלם המופלג הדיף ושגון מו"ה משלם זוסיא הבחן ב"י

סימן טו

כבוד ידידי הרב המופלג בתורה מו"ה עזריאל ג"י טורה צדק לעדתו בעיר טולישין:

מכתבו ע"י הפאסט קבלתי. וצ"ה סהורה האשה על ידיו להשא' לציוף הסכמת הגאון החסיד מלכוב וה"ל כל דברי ברורים וקיימים. ויסרים למואלף דעה: **וע"ד** אשר שאל בענין רכות שאיש ח' היה נוהג להדליק נרות ולבדק בחדר אחד ואשה היה מצרעה בבית שאובלים צו על גבול של שנה. חס ודאי לא מעבד הוי. ולא חין בזה צריכה לבטלה על מה שברך מקודם והאריך בזה. ודעתו שאין בזה צריכה לבטלה כיון שאינו רואה ללואה בצריכה אשהו יכול לבדק לעצמו. ועל להבא דעתו וגם דעה עוד מופלג אחד שא"ל לבדק. והביא ראיה מצדקת המן דח"י לבדק על כל הדר בש"ע. חבל לא דמי כלל. דבבדיקה המן הוי מלואה אחת באיש אחד בודאי חין רשאי לחלק. חבל בצדקת נרות של שנה. הוא ואשהו המה צ' גופים מחולקים. ומה כדן שאשהו מולקה בחדר אחד ומבדקת מ"מ הוא רשאי לבדק בחדר אחד ולהדליק בש"ע. חס חינו רואה שהדליק היא כיון שאינו רואה ללואה בצריכה אשהו. דכ"מ הרין כן דאס חינו רואה ללואה בצריכה השני יכול לבדק לעצמו כמנ"א בס"י סו' תרע"ו. ואפי' בשמה שולח לבדוק חס הוא כבר ברך חין השליה יכול לבדק דלוא מלוא דילי' הוא רק שבה בשלימותו. ולא הוי גופים מחולקים. וגם חס הוא בעצמו מכוון בחיזה מלוא רק על אחת כמו בבדיקה המן שמכוון רק על הדר ח' וכן במונה ש"ע חס לא יכול לבדק על השני חף דהוי מלוא אחת ואדם ח':

וראיתי במנ"א ס"ם הרל"ט שהביא בשם הב"ה דעשהוור ואוכל בצורה מוכרן. וה"ט דכל חדר דעשהו מן הסהם בלא הויה הצריכה פוערתו חלל עד שעה שיהוור ויחבל כי אז יהוור ויבדק. והמנ"א כהב שדבריו המורהו דאסו מי שיש לו ליתו כגנודו וכיון שלא יפטרנו בצריכהו רק עד הלוא ובי יהוור ויבדק בהלוא ע"ש. ובס' ח"י כס סק"ח כהב עמ"ש המנ"א דהוא המיה דאסו מי שיש לו ליתו כגנודו וכו' דאפשר דבאמה כן הוא. הרי דיש בזה מהלוקה בין השווקים. והמיה לי על המנ"א דבס' הרל"ט כהב לענין ברכה המורה חס היה כגור כל הלילה דלירן לבדק דמהלוא לא היה דעתו לפטור רק ליום ולילה. הרי דהוא הדבר בדעתו וזה כדעת הב"ה וכו' ע"מנו למ"ש בס"ם הרל"ט. ועמ"ש במנ"א בס"י מ"ז סק"ב. ויש ליישב קלח דההס דעשהו כמו שהיקטו הכמים לבדק בכל יום משו"ה מהי כוונתו וזה דוק:

מכתבו מן כ' חיר קבלתי לנכון. וממני ערדתי אפא להשיבו בקר"ה. בצדק אשר שאל בהצמח. בחיים אחד שהיה לו בשופות עם חרן ח' י"ש של המן. והיה להארוץ שני חלקים ולהישראל רק חלק שלם. ושבת הישראל למכור חלקו לח"י קודם ששם. ועבר עליו הפסח וצא לשאל חס נאשר חלקו של הישראל כדון המן שפער עליו הפסח. ומייתי דברי הסא"ח בס"י ס"ט וכו' ל' שמונה מלך דין ברירה דמבדקין מספקא לן ח' י"ס ברירה או חין ברירה והאחרונים חולקים עליו. ויאל דרון בצדק חרש. כיון דהמון של הא"י חין צו חיסור כל יראה ולענין זה הוי כהורה. ח"כ המון של ישראל נחשב צרוב המון של הא"י דהיינו החיסור דכל יראה שכל המנו של ישראל מהבטל ביהודי דהוא המנו של ח' שאין בו חיסור דכל יראה צרוב דמין במיט בעל צרוב מן הבורה. ח"כ לא שבר הישראל ג"כ בחלקו בכל יראה. דלמ"ג דלמירין צבי"ה דף ל"ח דמונח לא בטלי. הרי שנתערב קב המין סלו בכל חבירו עשרה קבין ויכל להו ומדי. הרי חמירין ההס דחיסור החומין שבו שפיר בטל ע"ש. ח"כ בזה י"ל ג"כ דחיסור צ"י עכ"פ בטל. זה הוא הורף דבריו. חבל באמה חין זה נכון. דדווקא ההס בחיסור החומין אמרו. כן. דחין זה הלוי כמה שהוא שלו. רק דחיסור החומין חל עליהם בין השמטות שקטו שביה כרגלי הבעלים. ואין זה הלוי כמה שהס כעם שלו דאפילו מכרם או נהנס לחיס חרש חינו רשאי להוליאם חוק לתחום של הרל"ט. וז"ל שפיר י"ל דחיסור זה בטל כיון דחיו הלוי כמה שהוא ממון שלו. חבל בחמך החיסור הלוי כמה שהוא שלו. כדלמרו' שק ח' חסה רואה וכו'. וכיון דהלוי כמה שהוא שלו ממילא לא בטל דחיסור הכה מלך שהוא ממון שלו לא בטל כיון דמונח לא בטל. וזה צרוב:

וב"ב בס' שב שופחא שמתחא חל"פ ס"ד דבאחיסור מעילה דהלוי בזה שהוא ממון גבוה לא שייך בזה ביטול באחיסור מעילה כיון דמונח לא בטל. ול"ד לחיסור החומין דחינו הלוי כממון. ועיין בספרי ערונה הכוסס סו' ק"ה סק"ח שכתבתי דבפסח חיסור סלו למנוי לא בטיל דהלוא כמה שאינו סלו. לכן גם החיסור לא בטל ע"ש. וגם בסו' ק' סם בספרי הירל"ה בזה קוביים המס"לי הנע עלמך. הרי שנתערב קב שלו בעשרה קבין של חבירו וצא האלה ולקחם נטמא ללא עבר על לא דלא תמול וגמלא ג"כ כרי דמונח לא בטיל חבל החיסור ולא

ולאו דלא הגזיל טעל ממון חבירו בטל . ח"ו כיון דלאו דלא הגזול הלוי בזה דלאסור לגזול ממון של חבירו . ח"כ כיון דממונא לא בטל ממילא חל עליו גס איסור גזל . וה"ה בלאו דבל יראה כיון דעובר בהמך שלו ח"כ כיון דממונא לא בטל והוא שלו ח"כ ממילא עובר עליו דבל יראה :

אך חבוי חמרהו בזה הכרח אמת ד"ל שפיר בזה דבטל ברובו דהנה חמרינו בריש פסחים דשני דברים אינם בראשותו של חרש ועשאתם הכהוב כאלו הוא בראשותו והד מייטיבו חמך בפסח דעשאו הכהוב כאלו הוא בראשותו לעבור בב"י . ולפ"ז י"ל דבמחך לא שייך לומר דממונא לא בטיל . דהא באתמא אינו ממון כלל . רק רחמנא לוקמה בראשותו לעבור בב"י . ח"כ אין כלן דין ממון כלל דהא באתמא אינו ממון כלל . רק לענין איסור בב"י עשאו הכהוב כאלו לעבור עליו דבל יראה . ח"כ לא היו בזה רק דין איסור ולא דין ממון כלל . ושפיר יכולים לומר דאיסור זה דב"י בטל ברוב . ולא שייך לומר בזה דממונו לא בטל . דיש בזה רק דין איסור ולא דין ממון . והא סברא נכונה וישרה . ויש לעיין אם נהעיר קב של הפקר (כגון של גר שמה ואין לו יורשים וכדומה) בעשרה קבין שלו הי בטל כיון דשל הפקר הוא . ושבו אין אחר ויכול לזכות בו . דכיון דלוי של סוס חרש לא שייך לומר דממונא לא בטל . והא לא מצינו . אך ד"ל דע"ז לא בטל בשל דראשות הפקר עליו לכך לא בטל בממונו . ובכל גווני ממונא לא בטל גם של הפקר . אך במחך שפיר י"ל דבטל דנרע מהפקר . כיון דעומד למדינה והכל מלווים עליו לבערו . וגם אינו שלו באתמא . לכך ודאי דאין בו דין ממון לומר דממונא לא בטיל . רק איסור דבל יראה שפיר בטל . וח"כ י"ל דכה"ה אינו עובר בב"י כשהרוב י"ש של ח"י :

אמנם לע"ד נראה דאף שחלקו של ישראל מעורב ברוב של ח"י עכ"ז עובר בב"י . דהנה הר"ן פ' ט"ו הקשה בהריבוי חלל ח"י דלוי עובר אחאי לא חמרי' הוליל ואיבעי פדי ליה הוב כאלו כדחמרי' שם דף מ"ו גבי חלה הוליל ואיבעי מהשל עליה . ותי' כיון דמחוסר ממון לא חמרינו הוליל . וע"ש בדף מ"ו ב"הוס' ד"ה הוליל ספקו דלמאי לא נימא בשל הקדש הוליל ואיבעי פדי ליה ותי' דח"כ היה קונה אותו דלטו מחשב מחך של ח"י כאלו הוליל ואיבעי קני ליה ע"ש . ולפ"ז בהיה לו כשהוסתה עט הח"י הוי דנימא דבטל מ"מ עובר עליו מטעם הוליל דבירו חלק ולקבל חלק שלו בפ"ע . דבזה לא הוי לא מחוסר ממון כמ"ס הר"ן ולא מחוסר קני' כמ"ס החוס' דהרי הוא שלו . והוליל ובידו לקבל חלקו עובר עליו . דהרי חפ"ו על חמוז של ח"י היה עובר חס לא היה מחוסר קנין כמ"ס החוס' וח"כ בחלקו חמך שלימו מחוסר קנין ומעשה רק שמעורב בטל הח"י . ח"כ שפיר י"ל הוליל ואי בעי חלק ליה עובר עליו דבל יראה ככ"ל כגון :

עוד היה נראה לומר דאין בזה דין ביטול . דהנה יודע דהיבא דלפטר להכיר האיסור ולהסדירו אין בזה דין ביטול . דביטול לא הוי רק חס אין האיסור ניכר . ח"כ כלן הרי הפקר להסדיר האיסור והיינו סיקבל היכרחל חלקו דהוא האיסור . וכיון דלפטר לברר האיסור ע"י חלוקה שוב ממילא לא בטיל . אך ד"ל דזה הל' בדין ברירה . דחס יש ברירה מן ההורה וכשמקבל הישראל חלקו חמרי' הווצר הדבר שט הוא שלו . ח"כ שפיר יכול להכיר האיסור ולהסדירו ע"י חלוקה . אבל אי אין ברירה ולא נברר האיסור ע"י חלוקה שמחך זה הוא שלו . ח"כ שפיר בטל דהרי ח"ה לברר האיסור ולהפקיעו מן ההורה דאין ברירה . ולפ"ז י"ל דגם מ"ס מקודם דשורב בב"י מטום הוליל דלוי בעי חלק ליה . הל' ג"כ בדין ברירה . דחס יש ברירה וחמרי' דהישראל מקבל חלקו המניע לו . ח"כ שפיר חמרי' הוליל ועובר בב"י . אבל אי חמרי' אין ברירה . ח"כ לא שייך לומר הוליל דלוי בעי חלק . דהא אינו יכול לקבל חלקו כיון דאין ברירה . וכיון דקיי"ל דבדחורייתא אין ברירה . ח"כ שפיר בטל ברוב כמו שהבאר . ולפמ"ס הפוסקים דמטום שיקח חמרי' קן דבדחורייתא אין ברירה ודרבנן יש ברירה . ח"כ בכלן הוי ספק אי עבר בב"י . ואמר פסח הוי ספק דרבנן .

ועיין במג"א סי' חמ"ט דס' חמך טענה"ם חסור בבלכיה ומוחר בהגלה . והאחרונים חולקים ומחירים אף בבלכיה ע"ס . שבו ראויה לדקו דברי סכהבתי לוי חמרינו הוליל דבירו ליתלק הליא בביריה כמ"ס . דהרי קיי"ל דחמין שחלקו לקוחות הן כדליתא בביטין דף כ"ה והך מ"ה ופירש"י שם לקוחות הם דאין ברירה דליתא למיחש חלק שגטל זה היה ראוי לחמו והחליפו והיינו לקוחה וכו' ע"ש בגמרא . וכו"ס הרמב"ם פ"ה מהל' שמיטה . ח"ה למ"ד אין ברירה הוי לקוחות כשהולקים שהחשים . ח"כ אין לומר הוליל דבירו ליתלק . דהוי מחוסר קנין וכמו אי בעי קני ליה דלא חמרי' דהא חלוקה הוי לקוחות . אבל לפ"ז יש ברירה וחלוקה לא הוי קנין ח"כ שפיר י"ל הוליל ובידו ליתלק עובר בב"י דחלוקה לא הוי קנין . חמ"ס ראויה כמ"ס ישועת יעקב פירש הטעם דלא חמרי' הוליל ואי בעי קני ליה כמ"ס החוס' דלא חמרי' הוליל רק בדבר שיש לאדם זה זכות שאין לאדם אחר כמו הוליל ואי בעי מהשל עליה וכדומה . אבל לקוחה הרי יש לכל אדם זכות זה . ח"כ לא שייך לומר הוליל בזה . דהרי כל אדם יכול לקנות . והדרייו טובים ונכונים . ח"כ לפ"ז אף חס נימא דחלוקה דינה כקנין דחמין שחלקו לקוחות הם וכו' עכ"ז י"ל הוליל דלוי בעי חלק ליה דלע"ז דהוי קנין . מ"מ בזה לא כל אדם זוכה רק שהחף . ושפיר י"ל הוליל לעבור בב"י לפי סברת היסוע"ק . אך פסקת דברי החוס' נראה דמחוסר קנין לא חמרינו הוליל . וה"ה דח"ל הוליל ואי בעי חלק . ואין להאריך יותר בזה :

ובי"ש ע"ס הבאג"ח רהליא בביריה ולפי פירש"י הוי עבל וחולין מעורבים וה"ה בחמך חס ח"כ . אבל ברוב בטל והביה קן כגס ס' ח"מ . ספר זה אין בידי וקדמו בזה בס' מוחק הפסח ואין הומן גורם לענין בזה יגס מ"ס ע"ד הגלוים דבבית ח"י חמוז של ישראל מוחר אחר הפסח א"ע"ג של קבל אחריות כבר הארכתי בזה בהסוזה אחרת ועתה אין הומן גורם לענין בזה ולאסוקי שמעתיחא חליבא דהלכתא . רק בחתי לכהוב דבריים שנתחדשו בזה ולהשיב מנטי הכבוד . וידיו דורס שלומו ושלום הורחו באהבה לחסויו מוטהח כבוד . ולהבה חבוב לבנים חזוכי . אריה ליבוש באליהואווער

סימן יז

(מה שהשכחתי לחכם ח"י על דבריו מה שדפוס בספר מוקח הפסח)

כתבת בסי' הל"ד בחו"מ על מה שהקשו דלריה"ג חמך מוחר בהגלה ח"כ מאי פריך בפסחים ז' וההניח היה יושב בבהמ"ד כו' ודלמא אחי' כריה"ג דחמך בפסח מוחר בהגלה ומא"ה יכול לבטל דהוי בראשותו . והרבה לומר דחמך לח"ה איסורו אף לריה"ג אינו בראשותו משום דלחזויו קמייתאש מניה כדלחמרי' בב"ק ס"ו דחמך לח"ה איסורו מייחש ח"ע"י ופי' דב"ק ג"ח ע"כ דהכל מלווים לבערו . והלכתא בזה . ובשינוי דברים הגלה הם דברי סגי'אה . דכיון דמוחר בהגלה והך שר"ך לבערו מ"ד כל יראה מ"מ יכול ליהנות בהדי דקפריף ליה להסיקו תחת הבשילו ובפרט למ"ס החוס' בפסחים כ"ה דיכול להאכילו לכלבים ולא"י לריה"ג . ולא"י ח"ך שייך לומר דלוי בראשותו והוא הפקר . ואף שהכל מלווים לבערו מ"מ הרי יכול ליהנות ממנו בשעת ביעורו ואין אחר רשאי לזכות בו והוא שלו לגמרי . ושאינו החס בב"ק דמיידי בגזלן דהגזלן ודאי מייחש ח"ע"י כיון דלוי בירו ליהנות ממנו בשעת ביעורו ויודע הוא שכוזריו מבערי' אותו מן העולם ומש"ה מייחש ח"ע"י ממנו שלא ישוב חלו עור . אבל ח"ך נימא דדבר שהוא בירו ליהנו לכויה ולכלבים ולהסיקו תחת חבסו וכו' והוא תחת ידו רק שר"ך לבערו שהוא הפקר לל זה דבר שאין לו סגר . חן לדין דחמך חסור בהגלה י"ל לכאורה דהוי ג"כ יחוש כיון דעומד לפרשה ואסור בהגלה . ואמאי לא פ' רש"י דחמך אינו בראשותו מ"ד יחוש . ח"ך ג"ל דגם לדין ח"ל דהוי הפקר מ"ד יחוש דהיא הנהוגה מן דלסור בהגלה ואינו בראשותו מ"ד איסור הגלה גם לייחש מ"מ אינו יכול כמו דלוי יכול להפקיע . ולכך פירש"י מטעם זה גופ' דאיסור הגלה . וע"י קאוב"ח סי' ח"י מ"ס בזה בהא דכריתות כ"ד בשור הסקל סולא לירג

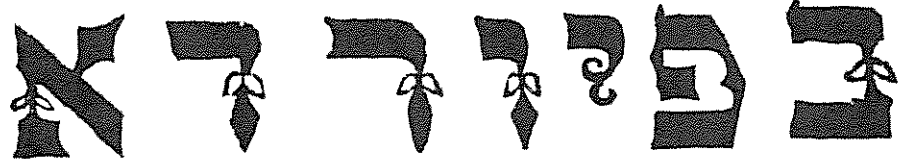
Gedaliah Moses ben Tsevi Hirsh, ha-Levi

ביאור נעים ונחמד • על ש"ע א"ח הוא מיוחד • מבאר ומלגן דברי ראשונים והאחרונים לא' אהר • מנלה לעתקת
והנסתרות • ע"י קושיה וישנים וספרות • נכוחות לתנן וישרות • גם ה"ל פסח"ה לר"ע בקרה • פסקי ראשונים
יהאחרונים מנזרה • דרך רלל וכרע למען יקל על הקורא • ישמחו מאד ויעלו החלמדים • בראשם אלו דברים המצויים • מפו
ומפויים יקדים ונכבדים • ישמעו החכמים ונבונים וישימו לקח והנזהר • דבר מחוד דבר יוליאו בהנהגה • צבל עת ובל עונה •
אשרו הדור שהגדולים שמעו לקטים • ואף אם הם חכמים ונבונים • והמשיג יהיו בעיניהם כושיים • ומיהאז המסך חיים • ואכל
מכריו וישבע מעוננו כיומלאו מלא חיים • כי הוא מקור מים חיים •

הכינו גם הקרוי בס' מהולל שמו ממרחקים • דלהמים מבארות עמוקים • ה"ה הרב האה"ג משמו ומגדל רב גברא בכולא • כש"ה
כמהור"ר גרלי' משה במהור"ר לני הירש הלו אשר איהן מושגו ואשר עס יסב על כסא הוראה בק"ק יאנווא
הסמוך לק"ק בריסק דלישא ולאח"ז נהרגל לרב ואנ"ר בק"ק לאשיין במדינת מעהרין • ה"ה נין ונכו להרב האה"ג כמהור"ר
יונה נחום אח"ז של הגאון המכופסם בעל המחבר ש"ך והגון הגאון הגדול מהר"ר שמואל קאלידינבר בעה"מ ספר
ברכת הובה ז"ל :

זאת לדעת שכל מקום שזכר בהכר הלו חיבה גיאלו נכדו יאו עכו"ס לא קאי על האומות שאחזנו דרים בניהם גזון הוה וארצא אחזנו מתכללי
צטלושם וצטלושם המלכות רק קאי על האומות הקדמונים שהיו עובדי עכו"ס ודומיהם

לפניט גאורח היום הימניהה הימניהה הימניהה הימניהה הימניהה הימניהה

חמר הלכות פסח הנהג משה

אחר פסח חלקו (ד) של עכו"ם שיתר בהנהג' בית הלל גשאלתי על ישראל שה' לוקדם פסח ברחיים של עכו"ם דגן יטחון ונתעבד רדגן ברחיים עד תה' של פסח זכיים ושל פסח טה' העכו"ם רדגן יטחון אוח: כח והביא את הפסח לישראל יתיק אחר פסח והשבחיו ששורר ליקת רמים טענו"ם בעד הפסח והעכו"ם יחזיק הפסח לעצמו או יטכרו לעכו"ם אחר עכ' לזון הסכים ה"י (ה) לדינא יתיק שיש לחוש שאם יחזור העכו"ם ויטכור את הפסח לישראל ואפשר ג' כ' להקל אם נוכל עכו"ם חטין של ישראל וע"ע הפסח נצ' ע' ובהשוכח ס' חנוך כיר' יהורה הביא עשה שחטן בעל הרחיים חבואה שלי ישראל בכפס ואחר פסח הביא הקטח ואטר שלחח הרגן קודם חטח נה' וטסיק שטורה אף באצילת דחטין שע' הפסח אינו אלא טרדבנו וססיקא ברבנו לקולא וזכה איכא נפח ספיקות שטא לא' לחחה ואת ל' לחח' שטא לא נחחטין ואת' לנתחטין שטא לא לחח' ומחנן עד אחר פסח ולכן אין להחטין אף באצילת עכ' ל' הכיאות' יוכ' עכו"ם שטכר (ו) או נתן חטין לישראל וקובלם הישראל ואחר פסח נודע לוי שהי' בתוכו חטין לכאורה נראה דהחטין שיתר אחר פסח כרוין חטצו של עכו"ם וט"ט צ"ע עכ"ל :

יכול כל אדם לטכור את חטצו קודם וטן איסורו לעכו"ם ואפילו הרבה כיהר ואפי' העכו"ם הוא משרת בבית אוחו וישראל רק ש' צי' את החטין מבית וטרשות ישראל לרשהו וכל' הט"ט' אם יחד לו קרן נזיח סהני נטו כחטין של עכו"ם טטש כמו שנתבאר לעיל ס' ת"ט' וט"ט' והפ"ח כ' עדינא שרי' אם לא קבל ער'יו אהריות החטין כמו בחטין של עכו"ם שנתבאר שם גם אם לא קבל על עצמו שאם יאבד החטין שיצטרך להחזיר לעכו"ם רמתי הטכירה אכן משי' חומרא דחטין אטרונן שיש להוציאנו מביהו כיון שידע שהעכו"ם לא יגע בו בודאי כלל מחוי כטשהא חטצו בכפס בביתו ואין זה אלא משנה חסידים וטעיקר הרין שרי' והת"י השיג' ע' דטרדינא צריך להוציא החטין (ו) מביהו ואם העכו"ם הוא עבד נזנתי שלו לכ' ע' אסול לטכרו לו :

רשאי ישראל לטכור לעכו"ם בשעת חטשית או קודם עד שאחרי לוקח חטין בטנה קח בטאת' או להיפך עד שאחרי לוקח טענו"ם קח מישראל שטא אצטרך ואחזנו טטרך אחר כסח כו' לשון הרטב"ם ולשון הגור הוא שאקחנו טטרך אחר פסח ואחלך ריח' וכ' כ' הט"ט' וט"ט' אטר' וח' ויכול לטכור או ליחנן בטח' לעכו"ם שטכיר וידע בו שלא יגע בחטין כלל א' שטרנו לו עד אחר פסח ויחזור ויתנה לו נבלד שיטכרו לו סכירה נטורה ואף ברבר טיעט או יתנה לו מתנה נטורה אבל לא יטכרו ולא יחננו לו על חנאי ואם עשה כן ה' עוכר על ב' יוכ' וכ' כ' הטחבר להפ"ח לשיטתו אויל כע' שפי' ח"ט וכבר כ' שם גדל שהחטין אינו ברשות ישראל אינו ע"ע עכ"ל וע"ש ט"ט סק"ה וי' הט"ט' ורשאי לטכור לו על חנאי שיחזיק העכו"ם החטין לעצמו דוקא ולא יטכרו לשום אדם רק הוא עצמו יעשה בו כרצונו וכל אדם יאטר כן לעכו"ם בעת טכירתו להחטין ויעיל שלא יוכל שום אדם לקנחו אצל העכו"ם ומיהו אם קנה ישראל אחר לא יוכל לחכוע אותו ולזכור לו לי החטין באוחו העקח כי זה יגלה דעורו שהטכירה בטלה אלא שהוא יגל כנוף אוחו שקנה שלא כרוין ויאטר לו וזכות והיש' לי בחטין זה שישם אדם לא יוכל לקנחו טענו"ם א"כ ירצה רק אני וטשילא יטכרו לו ואפילו לא התנה כן עם העכו"ם אן סהדי שאדעתא דהכי טכרה לו ואם קנה ישראל אחר החטין טהעכו"ם חייב לחזור ולטכרה לבעליו וב' כ' הח"י וס' כ' הט"ט' כיהוסף עור שאם נתן לעכו"ם יותר מן הראוי א"צ להתויר לו וכ' ע"א הא רב' הטחבר שאינו רשאי לטכור לו (ח) על הנאי היינו דוקא בחנאי שתלה ישראל בעצמו כגון שהתנה שאם יהי' לו טעות יחזירם לו א"ג שתלה החנאי בטכירה כגון שא"ל אם העשה לי דבר פלוני החטין שלך נטצא דכל' וטן שלא נחקים החנאי לא היה מכירה כלל אבל אם אטר הרדיני נתן לך טעכשו ע"ט' החזיר או ע"ט' שהעשה דבר פלוני ה' ועכירה נטור' רק טעשים הישראל דחטין אסור עכ"ל :

יכול כל אדם לטכור את חטצו קודם וטן איסורו לעכו"ם ואפילו הרבה כיהר ואפי' העכו"ם הוא משרת בבית אוחו וישראל רק ש' צי' את החטין מבית וטרשות ישראל לרשהו וכל' הט"ט' אם יחד לו קרן נזיח סהני נטו כחטין של עכו"ם טטש כמו שנתבאר לעיל ס' ת"ט' וט"ט' והפ"ח כ' עדינא שרי' אם לא קבל ער'יו אהריות החטין כמו בחטין של עכו"ם שנתבאר שם גם אם לא קבל על עצמו שאם יאבד החטין שיצטרך להחזיר לעכו"ם רמתי הטכירה אכן משי' חומרא דחטין אטרונן שיש להוציאנו מביהו כיון שידע שהעכו"ם לא יגע בו בודאי כלל מחוי כטשהא חטצו בכפס בביתו ואין זה אלא משנה חסידים וטעיקר הרין שרי' והת"י השיג' ע' דטרדינא צריך להוציא החטין (ו) מביהו ואם העכו"ם הוא עבד נזנתי שלו לכ' ע' אסול לטכרו לו :

טחנה ע"ט' להחזיר לא טחני כזה כ"כ' ה' וסי' וחוסרי' יחירא הוא והבו דלא לוסיק עליה לדעת לה עלהא אחריתי וררב' וכתב טעם וסטר לזה טר נאט' א' טפקק כדכרוי וכבר נתבאר דעתובסטיף הקודם והת"י הסכים לדעת ח' והפ"ח הסכים לדעת ררב' ודטרדינא אסור וכן נראה טרבר' ט' וה"ה בטכירה וכתב ט' א' וכל' דוקא אם אוטר ע"ט' שתחזירנה לו אבל אם אוטר הרדיני נתן לך ותחזירנה לו פשיטא דשרי טרינא אם לא טטשום חטש' דחטין עכ"ל וח' :

ולכן ל' דחף נפח עלמו חין חוסין לבד חי מחימין ל' חין ליקח לכחחילה פנרים י"ה ב' צחוח' וכדיו וכל חזירו וזהו לו נו"ש' ולי נראה דאח' הינד'

ולכן ל' דחף נפח עלמו חין חוסין לבד חי מחימין ל' חין ליקח לכחחילה פנרים י"ה ב' צחוח' וכדיו וכל חזירו וזהו לו נו"ש' ולי נראה דאח' הינד'

Heller Aryeh Leib ben Joseph, La-Kobon
= of Stry

ספר

שב שמעתתא

חובר מאת גאון הגאונים אביר הרועים שר התורה
עוקר הרי הרים בפלפולו כבוד שמו הגדול
מו"ה ארי' ליב הכהן זלה"ה
בעל "קצות החושן" "ואבני מילואים"

עם

פירושא דשמעתא

המפרש דבריו בלשון קצרה ובהירה, ומבאר מקורותיו מגמ' ראשונים
ואחרונים, לשימם לפני המעיין כשולחן ערוך ומוכן.

כן כולל קיצור תוכן דבריו, תיקון טעויות דפוס ווארשה, הוספת מראי
מקומות, ומפתחות לש"ס וענינים, כפי שלא היה מעולם כמפורט בהקדמה.

חובר ונערך בחסדי ה' יתברך עלי
יעקב בלאאמו"ר הגאון הגדול מוה"ר רבי
בנימין צבי יהודה זצללה"ה רבינוביץ-תאומים

שנת ה"א תנש"א ירושלים עיה"ק תובב"א

מרשות גבוה לרשות הדיוט, לא איכפת לן בהקדש משום תורת ממון שבו, אלא משום תורת איסור שיש בו, לכן אמרינן ביה ע"א נאמן באיסורין, היכא דבידו.

76 וכן נראה מדברי תוס' מעילה (דף כא:), בהא דתנן סלע של הקדש שנפל לכיס מלא מעות, והוציא אחת, דמעל מספיקא, והקשו תוס' (ד"ה פרוטה), דליבטל ברובא ע"ש, ומאי קושיא, דהא דקיי"ל ממונא לא בטיל, וכדאיתא בכיצה פ' משילין [לח:], הרי שנתערבה לו קב חטין, בעשרה קבין של חבירו, יאכל הלה וחדו, ע"ש, ואע"ג דשם אמרינן, דאיסור תחומין שבו שפיר בטל, ע"ש בסוגיא, היינו משום דאיסור תחומין הוא איסור בפני עצמו, ואינו תלוי באיסור גזל, דאפילו השאיל לו כליו, נמי הוי כרגלי הבעלים בין השמשות, אבל גבי הקדש, איסור מעילה הוא תלוי במה שמעל בנכסי גבוה, וא"כ היכי שייך ביטול, כיון דממונא לא בטל, הרי מעל מספיקא בממון גבוה, אלא ע"כ צ"ל דבנכסי גבוה לעולם אין דנין בו תורת ממון, רק תורת איסור שבו, ודוק. L

(ד) ואכתי צריך עיון, בהא דנאמן אדם מישראל, לומר על בהמה המבכרת שילדה, איך שכבר מכר הולד לנכרי, כיון דהוא נכסי כהן, וכל שיש בו משום ממון אף לענין איסור שבו אינו נאמן, לפמ"ש הרמב"ן גבי מעשר שני. והנה אם יאמר שמכרו בעודה מעוברת, שפיר מהימן, משום מגו דיכול למוכרו, דגם בממון מהני מגו, אבל אם כבר ילדה זכר והוא בחזקת בכור, ובעה"ב אומר שכבר מכר, דזה תו לא הוי מגו, דלמפרע לא מהני מגו, ואינו נאמן אלא משום בידו שהיה בידו כבר, ורבי ממון לא מהני בידו, וכמ"ש.

פירושא דשמעתא

הקדש לרשות הדיוט. הוי דין ממוני ולא יועיל מטעם בעלות.

76 י"ל דדווקא להוציא מהדיוט ליתנו לגבוה הוי דין ממוני, אבל להיפך הוי רק דין איסורי, ולכן נאמן מטעם בעלות. ראה לדבר מתוס' מעילה (כא.) שהקשו גבי מטבע של הקדש שנפלה לחולין, דתיבטל ברוב, ומאי קושיא הרי ממון ראובן אינו בטל בממון שמעון, כדאמרינן (בכיצה לח:), גבי נתערב קב חטין שלו, בתבואת חבירו, דדין איסור תחומין שבו בטל, ודין ממונו אינו בטל. א"כ

איסור מעילה שנובע מדין ממון הקדש, היאך יבטל בממון חולין עכצ"ל דשאני דין ממון הקדש, שנחשב דין איסורי גרידא ולכן בטל. L

(ד) על מש"כ הר"ן בשם הרמב"ן גבי מעשר שני, דדין איסורי עם דין ממון יחדיו אין ע"א נאמן. יש להקשות מ"ט נאמן ע"א לומר על בהמה מבכרת, שבעליה מכר העובר לעכו"ם, והרי מפסיד ממון לכהן. ואפילו הבעלים לא יהיו נאמנים, דהוי מגו למפרע, לומר שכבר מכרה לפני שילדה, ומדין בעלות

ואפשר כיון דספיקו בו אלא משום איסור מעוברת, ולא אמרינן כיון דאם לא מכרו ה אדם הוא שלו, ואכת

(א) כתב הרמ"ו ולא לאיסור, ע"א נאן טבל, או חתיכת בשר עכ"ל.

וכתב עלה הט"ז וכיוצא בו, שהוא אס הכרי הזה, אמרינן בו להתיר, אבל בשר שא או חלב שיש בו, וד ואחת איסור, ע"א נז

לא מהני בממון, כנ"ל. שמספק אין הכהן יכול לו א"כ נשאר רק דין איסורי בעלים מטעם בעלות.

אולם קשה הרי י" דחזקה כל מה שתחת ידו לעכו"ם, י"ל כיון דממ"נ של עכו"ם או של כהן חזקה נגדו. ואכתי צ"ע.

פרק

(א) כתב הרמ"א (ג), כל דבר שלא אתחזק

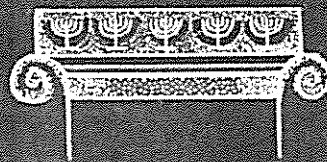
הַדְּרָדְרָם

קובץ תורכי

יוצא לאור על ידי

הסתדרות הרבנים דאמריקה

העורך: הרב חיים דוב שעוועל

ס. נ. ס.

הרב אהרן לייבמאנשטיין

הרב נחום אליעזר ראבינאוויטש

הרב דוד שלמה שפירא

הוצאת כד, תשרי תשכ"ז

ניו-יורק

חמץ של חנות השייכת לחברת מניות

מ א ת
הרב שמואל היבנר

76 ישנן חנויות מכולת שבעליהן אינם אנשים יחידים אלא הן שייכות לחברת מניות. החברה מוציאה ומציעה מניות לקני' וכל הרוכש מניות של החברה מקבל חלק מהרווח כשיעור המניות שיש בידו. קרוב הדבר שבין בעלי המניות ישנם גם יהודים. אך המתעסקים בחנות הם נכרים והחנות ידועה כחנות של נכרים. ומתעורר דעת השאלה: מה דינו של החמץ הנמכר בחנות לאחר הפסח — היש לו דין חמץ שעבך עליו הפסח ואסור בהנאה משום קנסא. כיון דישראל שותף בו ועבר עליו על כל יראה?

השאלת חמץ שחצו שייך לישראל וחצו לעכו"ם ועבר עליו הפסח ולאחר הפסח חלקו. ופסק שחלקו של עכו"ם מותר, דקיימא לן דבאיסור דרבנן יש ברירה ואמרינן דהוברר הדבר דזה הוא חלקו המגיעו משעה ראשונה. וכיון דאיסור חמץ שעבר עליו הפסח הוא רק קנסא דרבנן, אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע שזה הי' חלקו של עכו"ם מתחלה והוי לוי חמץ של עכו"ם שעבר עליו הפסח ומותר. השאלת ארי' המציא עוד סברא שעל פי מותר גם חלקו של ישראל. וסברתו היא דבדרבנן אזלינן תמיד לקולא. אם יש קולא לומר דיש ברירה — אמרינן יש ברירה, ואם יש קולא לומר אין ברירה — אמרינן אין ברירה. לפיכך מה שעתה אחר החלוקה ביד ישראל, אמרינן שזה הי' חלקו של נכרי ומותר לאחר הפסח. לפי זה שני

החלקים מותרים לאחר החלוקה: חלקו של נכרי מותר משום דיש ברירה ואמרינן שגם מתחלה הי' חלק זה של נכרי ולא הוי חמץ שעבר עליו הפסח. וחלקו של ישראל גם כן מותר משום דאין ברירה ואמרינן שזה הי' חלקו של נכרי, כיון דזה ספק דרבנן ואזלינן בני' לקולא. אבל המקור חיים סימן תמוח השיג על מה שפסק השאגת ארי' דגם חלקו של ישראל מותר משום דבזה אמרינן אין ברירה להקל, מהא דמבואר בעירובין לו, ב, גבי עם הארץ שאמר לחבר (ההולך לקנות ירק לעצמו): קח לי אגודה של ירק (והחבר קונה דמאי לעצמו ובשביל עם הארץ). חכמים אומרים דהחבר חייב לעשר קודם שנותן לעם הארץ אף בדמאי הקילו, דאמרינן אין ברירה ואפשר שאגודה זו שנותנת לעם הארץ היא של חבר וחבר אינו רשאי ליתן משלו לעם הארץ דבר שאינו מתוקן. אלמא דאי אמרינן אין ברירה, לחומרא אמרינן אף על גב דהוי רק ספק דרבנן.

גם החק יעקב בסימן תמוח ס"ק ב פסק בחמץ שישראל ונכרי שותפים בו בחלקים שוים ועבר עליו הפסח ואחר הפסח חלקו דחלקו של ישראל אסור בהנאה וחלקו של נכרי מותר בהנאה, דאמרינן יש ברירה, כיון דחמץ שעבר עליו הפסח אסור רק מדרבנן משום קנסא. ורבים תמהו על הא דחלק הנכרי מותר הא מכל מקום אחריות החמץ על הישראל היתה בפסח קודם החלוקה, כלומר שאם

הי' נגנב חלק הנכרי הי' מתמעט חלקו של ישראל, אם כן הרי הוא כחלקו של ישראל, ולמה מותר? הבית אפרים בסימן מה תירץ תמיהה זו, דהכא אין אחריות כלל על ישראל, אם היו כאן למשל ארבעה ככרות ועכשיו הגיעו שני ככרות לחלקו של הנכרי, ואמרינן דיש ברירה ונתברר ששני ככרות אלו הם חלקו של הנכרי המגיע לו משעה ראשונה. אם כן אם הי' נגנב בפסח אף על פי שעל ידי זה הי' מתמעט חלק הישראל, מכל מקום אין זה רק שהישראל הי' צריך ליתן בטעות מחלקו לעכו"ם. ואילו היו יודעים שחלק הנכרי הוא שנגנב, לא הי' צריך ליתן לו מחלקו כלום, שהרי אילו הי' הכל נגנב לא הי' הישראל צריך לשלם. אחריות כזו לא מיקרי אחריות כלל, לכן חשבינן לוי לגמרי כחלקו של הנכרי. ועוד השיג המקור חיים על השאלת ארי', הא הכא כחד בחד דמי דאפילו באיסור דרבנן אסור, כיון דיש כאן שני חלקים, החלק האסור של ישראל והחלק המותר של הנכרי ואינו יודע איזה חלק הוא המותר — זה דמי ממש לאיסור והיתר שנתערבו חד בחד דאסור. וכונתו דהוי כספיקא דרבנן במקום דאתחזק איי סודא, כמבואר בש"ך יורה דעה סימן קי בכללי ספק ספיקא ס"ק כא דתערובת חד בחד אפילו באיסור דרבנן הוי כאתחזק איסורא. אבל בתשו' ארי' דבי עילאי חלק ארי' סימן ו דחה השגה זו. והשאלת ארי' פוסק כהפ"ח ומנחת יעקב בקונטרס הספיקות ס"ק לו ולו דחולקין בזה על הש"ך. ובאמת דעת הש"ך קשה להולמה, איך אפשר לדמות תערובת חד בחד לאתחזק איסורא? הרי ע"י חזקה משוינן כודאי וכדקיימא לן (בקדושין פ, א) סוקלין ושורפין על החזקות, מה שאין כן תערובת חד בחד דנהי דמביאין עלה

אשם תלוי, על כל פנים לא הוי כודאי איסור רק ספק ולמה לא נימא בזה ספק דרבנן לקולא? ותו הלא תערובת חד בחד אינה דומה כלל לאתחזק איסורא בספק דרבנן, דבאתחזק איסורא חזקת האיסור עומדת נגד הספק וסותרת אותו, אבל בתערובת חד בחד איזה דבר עומד נגד הספק לסתור אותו דלא נימא בזה ספיקא דרבנן לקולא?

והנה המשנת חכמים דן בשלשה ככרות של חמץ, אחד של ישראל ושנים של גכרי שנתערבו ועבר עליהם הפסח, והוכח להחמיר משום דלא אמרינן חד בתרי בטל רק באחד של חמץ ושנים של מצה שהם היתר גמור, דאו נתהפך האיסור להיתר, מה שאין כן בתערובת זו דכל התערובת אסורה באכילה ובהנאה, אלא דההיתר הוא רק לענין בל יראה, בכגון זה לא אמרינן חד בתרי בטיל, אבל הארי דבי עילאי בתשובה הנ"ל דוחה את סברת המשנת חכמים שרוצה לחדש דהיכא דיש על התערובת שם איסור או גם לענין בל יראה לא בטיל חד בתרי, והלא אפילו האיסורים מבטלין זה את זה, כדאמר ריש לקיש (בזבחים עה, א) הפיגול והנותר והטמא שבלל ואכלן פטור ממלקות, ואף דהרמב"ם פ"ח מהלכות פסולי המוקדשין פסק דאין איסורים מבטלין זה את זה, הרי כבר תמה עליו המנחת יעקב כלל פה ס"ק מא, ועוד דאפילו נימא כדעת הרמב"ם דאין איסורים מבטלין זה את זה, מכל מקום אין ענין זה נוגע כלל לנדון דידן, דאף על פי כן אין מקום לומר דלכן לא יהי בטיל חד בתרי לענין איסור בל יראה משום שהתערובת אסורה באכילה ובהנאה, דעל כל פנים אין עבירה דבל יראה מדאורייתא, דמדאורייתא חד בתרי בטיל, וממילא מותר אחר הפסח.

הי' נגנב חלק הנכרי הי' מתמעט חלקו של ישראל, אם כן הרי הוא כחלקו של ישראל, ולמה מותר? הבית אפרים בסימן מה תירץ תמיהה זו, דהכא אין אחריות כלל על ישראל, אם היו כאן למשל ארבעה ככרות ועכשיו הגיעו שני ככרות לחלקו של הנכרי, ואמרינן דיש בדירה ונתברר ששני ככרות אלו הם חלקו של הנכרי המגיע לו משעה ראשונה, אם כן אם הי' נגנב בפסח אף על פי שעל ידי זה הי' מתמעט חלק הישראל, מכל מקום אין זה רק שהישראל הי' צריך ליתן בטעות מחלקו לעכו"ם, ואילו היו יודעים שחלק הנכרי הוא שנגנב, לא הי' צריך ליתן לו מחלקו כלום, שהרי אילו הי' הכל נגנב לא הי' הישראל צריך לשלם, אחריות כזו לא מיקרי אחריות כלל, לכן חשבינן ליה לגמרי כחלקו של הנכרי, ועוד השיג המקור חיים על השאגת ארי', הא הכא כחד בחד דמי דאפילו באיסור דרבנן אסור, כיון דיש כאן שני חלקים, החלק האסור של ישראל והחלק המותר של הנכרי ואיני יודע איזה חלק הוא המותר — זה דמי ממש לאיסור והיתר שנתערבו חד בחד דאסור, וכונתו דהוי כספיקא דרבנן במקום דאתחזק אי-סורא, כמבואר בש"ך יורה דעה סימן קי בכללי ספק ספיקא ס"ק כא דתערובת חד בחד אפילו באיסור דרבנן הוי כאתחזק איסורא, אבל בתשו' ארי' דבי עילאי חלק או"ח סימן ו דחה השגה זו, דהשאגת ארי' פוסק כהפרי"ח ומנחת יעקב בקונטרס הספיקות ס"ק לו ולו דחולקין בזה על הש"ך, ובאמת דעת הש"ך קשה להלמה, איך אפשר לדמות תערובת חד בחד לאתחזק איסורא? הרי ע"י חזקה משוינן כודאי וכדקיימא לן (בקדושין פ, א) סוקלין ושורפין על החזקות, מה שאין כן תערובת חד בחד דנהי דמביאין עלה

קה: חלקו וואמרינן גכרי ולא וחלקו של אין ברירה נכרי, כיון לקולא.
ה השיג על חלקו של אמרינן אין עירובין לו, בר (ההולך) אגודה של מו ובשביל החבר חייב אף בדבדמי ה ו אפשר ין היא של משלו לעם דאי אמרינן אף על גב ס"ק ב פסק בו בחלקים הפסח חלקי הנאה וחלקי ואמרינן יש עליו הפסח א.
הנכרי מותר על הישראל כלומר שאם

המשנת חכמים מסתייע לאסור בשאלה הנ"ל גם ממה שכתב המרדכי בסוף חולין דיבמה שרקקה דם החליצה כשרה אף על גב דהרוק הוי מועט לגבי הדם, מ"מ הרוק לא בטיל בדם מפני שמתחלת הוייתו הוא בא בתערובת ולא הוי ניכר בפני עצמו קודם התערובת לכן אינו בטל, והוא הדין בנידון דידן דכיון שמתחילתו הוי החלק של ישראל מעורב עם החלק של הנכרי ולא הוי ניכר בפני עצמו לכן לא בטל. אבל האר"י דבי עילאי דוחה שם גם סברא זו של המשנת חכמים וקובע שמדברי המרדכי אין מקום כלל להחמיר בנידון דידן דשלשה ככרות שעבר עליהם הפסח, דהעיקר כמ"ש הנוודע ביהודא מהדורא תניינא חלק י"ד סימן נד, שהק"ש מהמרדכי על הא שפסק הרמ"א ביו"ד סימן קב דכל איסור שלא הוי ניכר קודם שנתערב בטל אף על פי שהוא דבר שיש לו מתירין, אלמא דאם הוי ניכר בפני עצמו קודם התערובת קיל טפי ובטל, ולדעת המרדכי אם נולד בתערובת לא בטיל, וביאר הגו"ב דהכל תלוי במבטל, דאם המבטל הוי ניכר בפני עצמו קודם התערובת ורק המתבטל לא הוי ניכר שפיר מהני ביטול, ואדרבה או קיל טפי ואפילו בדבר שיש לו מתירין נמי בטל, כגון עגבים שזב מהם יין בשבת לתוך יין צלול שהוי שם קודם שבת שפיר בטל, כיון שהמבטל (=ההיתר) הוי ניכר קודם שנפל לתוכו היין המתבטל. אבל היכא דהמבטל לא הוי ניכר בפני עצמו קודם שנתערב, או הורע כחו לבטל דבר המעורב בו מתחילת הוייתו, ובנידון דידן הרי המבטל (=ההיתר) קנה לו הווי' מתחלה קודם שנתערב עם האיסור המתבטל, כי קודם הפסח הוי כולו היתר בלי תערובת איסור ורק אחר כך כשהגיע זמן הפסח נולד האיסור (=חלק הישראל) מעורב

עם ההיתר, ובכגון דא לא הורע כחו של המבטל אלא של המתבטל. הלכך אין סברת המרדכי יכולה לשמש כאן יסוד להחמיר, שהרי המבטל (=ההיתר) הוי ניכר בפני עצמו קודם הפסח ורק בפסח נולדה התערובת לכן שפיר בטל. ברם העונג יום טוב חלק אורה חיים סימן לד כתב דסברת המרדכי טעמה מסתבר גם בנידון דידן, כיון דבהאי חמץ של ישראל ונכרי שעבר עליו הפסח — בתוך הפסח היו שני החלקים אסורים, חלק הישראל וחלק הנכרי ביחד, ואחר הפסח הותר חלקו של הנכרי וחלקו של הישראל נשאר באיסורו, אם כן אי אפשר לדון בזה דין ביטול, דהא עיקר התערובת שאנו דנין עלי' התחילה אחר הפסח ואו לא הוי ניכר חלקו של נכרי בהיתרה, דמתחילת הזמן שהתחיל ההיתר בחלקו של נכרי הוי מעורב בו חלק ישראל שהוא אסור, וכל היכא שאין המבטל ניכר בהוי תרא בפני עצמו קודם שבא לתוכו המתבטל לא מהני ביטול. אך לדינא הוא מסיק להיתרא מכה סברא אחרת והיא, כיון דהאי ביטול דחמץ שעבר עליו הפסח קיל טפי משאר ביטולים, דאפילו בשאינו מינו בטל ברוב ולא אכפת לן בטעמא דידי', והטעם דמקילינן כל כך הוא משום דעיקר האיסור הוא רק משום דקנסוהו על שעבר על בל יראה ולהכי לא קנסו בתערובת כדמשמע לישנא דהש"ס (פס' חיים ל, א) כי קניס ר' שמעון בעיניו, אבל על ידי תערובת לא קניס, להכי נמי לא קפדינן אמה שהוא מעורב בתחלה הוייתו, דמכל מקום כיון שהוא בתערובת לא קנסינן ושרי משום דהאי תערובת קילא טפי משאר תערובות. ועוד סברה המציא המשנת חכמים להחמיר בשאלה דשלשה ככרות דלא שייך בהו חד בתרי בטל מטעם שכתבו החוסים

פות ביצה לה, ב, ד"ה הרי שנתערב, דאף דלענין איסור אמרינן חד בתרי בטיל, אבל לענין ממון לא שייך לומר דקב של ראובן שנתערב בעשרה קבין של שמעון יהא בטל בעשרה והכל של שמעון, דמשום ביטול לא פקע שם בעלים. והוא הדין בככר של ישראל שנתערב בשני ככרות של נכרי לא בטל משום דהוי ממונא ובממונא לא פקע שם בעלים של המיעוט. אבל סברתו זו דחוייה היא, דבאמת לא קיי"ל הכי, דהרי לא אשתמיט שום פוטק לומר דחד בתרי לא בטיל לענין איסור כשהם של שני בני אדם, ובשלשת הככרות שפיר בטל הככר של ישראל בתרי ככרות של הנכרי לענין בל יראה, וכן מבואר בפמ"ג סי' קט במשבצות ס"ק א, דחתיכת איסור של ראובן שנתערבה בשתי חתיכות של שמעון דשפיר בטיל חד בתרי, השם אריה חא"ח סי' טז מזכיר ג"כ את הסברא דמיעוט של ישראל לא יהא בטל ברוב חמץ של נכרי משום דממונא לא בטל, דכל איסור חמץ תלוי בזה אי הוי שלו ולכן הוי ממונא ולא בטל. אבל הוא דוחה סברה זו, דהרי החמץ אינו כלל ברשותו של אדם ולא הוי ממונא, אלא הכתוב עשאו כברשותו, א"כ הוי רק דין איסורא ולא ממונא.

ג
א
ד
ב
או
כו
ל
או
מו
אה
רק
כא
וצו

אמנם האריה דבי עילאי בתשובה הנ"ל כתב דעכ"פ גוף הענין דשלשה ככרות חד בתרי בטיל אף שהככרות הם של שני בני אדם צריך עיון. הלא קיי"ל היכא דניכר האיסור לא בטיל ובכל דבר שאפשר להור"צ יצא את האיסור הרי כניכר האיסור, כמ"ש הרא"ה (בבדק הבית על תורת הבית של הרשב"א חלק שני, בית רביעי, שער שביעי) דכלי שטף שבלע מן האיסור ונאסר ונתערב בכלים אחרים אינו בטל מטעם דכל היכא דניכר האיסור אין לו היתר ואין לו ביטול, וכל דבר שאפשר

להוציא את האיסור מתוכו הרי הוא כניכר האיסור, וכיון שבכלי אפשר ע"י הגעלה להפליט את האיסור הרי זה כאילו ניכר ואין לו היתר. הכא נמי הלא אפשר לו לישראל לברור את האיסור ע"י חלוקה, שיחלק עם הנכרי קודם הפסח ויבער את חלקו קודם הפסח שלא יעבור על בל יראה, א"כ הוי כניכר האיסור ולא בטיל. אולם צריך עיון אם הא דכתב הרא"ה דהיכא דאפשר להוציא את האיסור הוי כניכר האיסור ולא בטיל — הוא מן התורה וממ"ל לא אם לא עשה כך אסור החמץ לאחרי"פ ולא מהני מה שהיה בפסח מעורב חד בתרי, כיון דנימא דהוא איסור דאורייתא ומדאורייתא היה צריך לחלק עם הנכרי ולבער את חלקו, או נימא דהא דאם אפשר להוציא את האיסור לא בטיל דהוי כניכר האיסור — הוא רק מדרבנן בעלמא והוי כמו היכא דיכול לברורי דצריך לברר והוא רק חיובא דרבנן, וכן מוכח מהפוס"ק. א"כ כשלא קיים כן ולא חלק עם הנכרי קודם הפסח לא עבר רק על איסור דרבנן והאיסור דרבנן קי"ל דמותר אחר הפסח.

ואליבא דאמת נראה לומר דהא דאם ניכר האיסור לא בטיל — הוא מה"ת כמב"ר אר בתוספות יבמות פב, א, ד"ה ר' יהודה דכתבו הא דאמר בסוף ביצה חטים ושעור"רים בטלין לר' יהודה ולא חטים בחטים — בקמח מיירי, דאם לא כן חטים בשעורים אמאי בטל והלא ניכרין הם. והרי התוספות כתבו כן לדר' יהודה דס"ל דמין במינו לא בטל מה"ת. ועוד מבואר במקומות אחרים דהא כשהאיסור ניכר לא בטל הוא מדאורייתא. אבל הא דאם אפשר להוציא את האיסור לא בטל שכתב הרא"ה — זה רק מדרבנן, דזה דומה להא דאמרינן דהיי"כא דאפשר לברורי לא סמכינן ארובא וצריכים לברר, דזה ודאי רק מדרבנן.

פות ביצה לח, ב, ד"ה הרי שנתערב, דאף דלענין איסור אמרינן חד בתרי בטיל, אבל לענין ממון לא שייך לומר דקב של ראובן שנתערב בעשרה קבין של שמעון יהא בטל בעשרה והכל של שמעון, דמשום ביטול לא פקע שם בעלים. והוא הדין בככר של ישראל שנתערב בשני ככרות של נכרי לא בטל משום דהוי ממונא ובממונא לא פקע שם בעלים של המיעוט. אבל סברתו זו דחוויה היא, דבאמת לא קי"ל הכי, דהרי לא אשתמיט שום פוסק לומר דחד בתרי לא בטיל לענין איסור כשהם של שני בני אדם, ובשלשת הככרות שפיר בטל הככר של ישראל בתרי ככרות של הנכרי לענין בל יראה. וכן מבואר בפמ"ג סי' קט במשבצות ס"ק א. דחתיכת איסור של ראובן שנתערבה בשתי חתיכות של שמעון דשפיר בטיל חד בתרי. השם אריה הא"ח סי' טז מזכיר ג"כ את הסברא דמיעוט של ישראל לא יהא בטל ברוב חמץ של נכרי משום דממונא לא בטל, דכל איסור חמץ תלוי בזה אי הוי שלו ולכן הוי ממונא ולא בטל. אבל הוא דוחה סברה זו, דהרי החמץ אינו כלל ברשותו של אדם ולא הוי ממונא, אלא הכתוב עשאו כברשותו, א"כ הוי רק דין איסורא ולא ממונא.

אמנם האריה דבי עילאי בתשובה הג"ל כתב דעכ"פ גוף הענין דשלשה ככרות דחד בתרי בטיל אף שהככרות הם של שני בני אדם צריך עיון. הלא קי"ל היכא דניכר האיסור לא בטיל ובכל דבר שאפשר להוציא את האיסור הרי כניכר האיסור, כמ"ש הרא"ה (כבדק הבית על תורת הבית של הרשב"א חלק שני, בית רביעי, שער שביעי) דכלי שטף שבלע מן האיסור ונאסר ונתערב בכלים אחרים אינו בטל מטעם דכל היכא דניכר האיסור אין לו היתר ואין לו ביטול, וכל דבר שאפשר

של
אין
יסוד
הוי
בפסח

חיים
טעמה
חמץ
הח
סורים,
ואחר
קו של
אפשר
נערובת
הח ואו
החיתור,
בחלקו
ל שהוא
ר בהי
לתוכו
נא הוא
ל והיא,
יו הפסח
בשאינו
בטעמא
א משום
דקנסוהו
לא קנסו
ס (פס'
בעיני/
ס, להכי
ב בתחלת
בתערובת
תערובת

מים להח
דלא שייך
בנו התוס'

שהרי בדיעבד מותר גם בלא בירור, כמו ברוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם, דבדיעבד אם השוחט אינו לפנינו סמכינן ארובא (כמבואר ביו"ד סי' א). מזה מוכח דהא דצריך לברורי הוא רק מדרבנן, דהא בדאורייתא אין חילוק בין דיעבד לבין לכתחילה.

מהר"ם שיק בחא"ח סי' רכו כתב בישראל ונכרי שיש להם שותפות בחמץ והישראל לא מכר את חלקו לנכרי קודם הפסח ולא חלק עמו לאחיה"פ דפשוט שהיה מץ אסור בהנאה. הוא מביא שם דהשג"א פסק בישראל ונכרי שהיו שותפים בחמץ וחלקו לאחיה"פ — דחלקו של ישראל אסור וחלק הנכרי מותר משום דבדרבנן יש ברירה. ומהר"ם שיק משיג על פסקו של השג"א דאפילו אי נימא יש ברירה בדרבנן, מ"מ כיון דבפסח היה חלקו של נכרי באחריות דישראל דכל שותפין אחי ראין זה לזה, א"כ עבר הישראל גם על חלק הנכרי בבל יראה, דקיי"ל דחמץ שקבל ישראל אחריות עובר עליו. א"כ אחר הפסח דאסור משום קנס על שעבר על בל יראה היה לנו לאסור גם את חלק הנכרי. וראה זה פלא! מהר"ם שיק מעתיק את פסק ההלכה של השג"א שהורה לאסור את חלק הישראל ולהתיר את חלק הנכרי, והוא חולק על השג"א ולדעתו גם חלק הנכרי אסור. ובאמת השג"א התיר לא רק את חלק הנכרי אלא גם את חלק הישראל כמו שהבאנו לעיל. והמקור חיים השיג עליו רק בנוגע להלק ישראל, אבל לענין חלק הנכרי הסכים עמו.

בשו"ת מהרש"ם ח"ד סי' קד כתב שנשיג אל בסודניה שישראלים ונכרים שותפים בה באופן של ישראל שייך המיעוט ולנכריים הרוב והנכרים הם המתעסקים בה והם נושאים ונותנים בה כפי דעתם, ושאל השואל אם השכר של הסודניה אסור לאחר

הפסח משום חמץ שעבר עליו הפסח. כיון דהשותפים הישראלים לא מכרו את החמץ קודם הפסח. השואל צידד להתיר כיון דרוב הוא של נכרים והמיעוט של ישראל בטל החלק של ישראל בחלק הנכרים שהוא הרוב והוי ליה חמץ של נכרים שעבר עליו הפסח ומותר. ומהרש"ם כתב ע"ז דלכאורה יש לומר דלא מהני בזה ביטול משום דלא נודע האיסור, ולדעת הש"ך ביו"ד סי' קט ס"ק יב לא מהני ביטול כשלא נודעה התערובת, ואם כן בנידון דידן הרי לא נודע להבעלים הישראלים כלל דיש כאן חמץ שלא נמכר, כיון דהישראלים אינם מתעסקים בהעסק כלל ואינם יודעים מאומה מכל הנעשה בבית המסחר ומשו"ה לא מהני ביטול ברוב. אולם לפי המבואר בב"מ כא, ב, גבי יאוש שלא מדעת דתאנים הנופלות אין בהן משום גזל, כיון דעבידי דנופלות — בעל התאנים מתיאוש מהן ומיחשב כיאוש מדעת, הכי נמי בזה כיון דאורחא דמלתא שיהא חמץ אחר הפסח הוי כנודע, ומהני ביטול.

בהמשך תשובתו על השאלה הנ"ל מצא לו מהרש"ם סמוכין להיתר במה שחידש הב"ח באור"ח סי' תלג דחצר המשותפת לכמה בני אדם הוי כמקום הפקר לענין חמץ וחמץ הנשלך לשם (קודם זמן האיסור) הוי כנשלך למקום הפקר ואינו עובר עליו. מדברי הב"ח הללו דן מהרש"ם להתיר בשאלה הנ"ל, כיון דבית המסחר הוא משותף להרבה בני אדם, לכן אין עוברים על בל יראה כשמונח שם. דברי מהרש"ם תמוהים מאד, איך יעלה על הדעת דבסוד"ה ניה משותפת לכמה אנשים אינם עוברים על בל יראה? וכי אפשר לדמות את החמץ המונח בפסח בסודניה סגורה ומשומרת לחמץ שהושלך קודם הפסח לחצר המשור"ת להרבה אנשים היוצאים ונכנסים דרך

החצר ומשתמשים בה? ועוד הרי על גוף הדין של הב"ח בחצר המשותפת נמי פליג הט"ז בסוף סימן תמ"ה וס"ל דגם בחצר המשותפת לרבים אסור להשליך את החמץ אפילו קודם הפסח כיון דשותפין חייבים ממש כמו אדם אחד לכל מילי. והפמ"ג במשבצות סוף סימן ת"מ כתב דלענין דינא עובר בבל יראה אף אם מונח ברה"ר כל שהוא שלו.

ועוד מקור להתיר בשאלה הנ"ל מצא לו מהרש"ם במה שכתב מהר"י אלגאזי בספרו קהלת יעקב בתוספת דרבנן סימן קל"ט דבחמץ של שותפים ליכא כלל לאו דבל יראה, כיון דכתיב לא יראה לך — לך בלשון יחיד למעוטי חמץ של שותפים. והביא ראיה מחולין קלו, א. דבציצית אי לאו דכתב רחמנא בגדיהם היה פטור בבגד של שותפות, משום דכתיב כסותך בלשון יחיד משמע, דידך אין, דשותפות לא, ולכן בחמץ דכתיב לך בא למעוטי חמץ דשותפות דאינו עובר עליו, ואע"ג דכתיב תשביחו בלשון רבים דמשמע אפילו חמץ של רבים, י"ל דהיינו לעבור בעשה, אבל לאו דבל יראה ליכא בזה. מהר"י אלגאזי דוחה את דברי החק יעקב שכתב בסימן תמח ס"ק ב דגם שותפים עוברים על בל יראה משום דכתיב בבתיכם (לשון רבים), דמבבתיכם לא ילפינן אלא לענין אם הבית הוא של שותפות וחמץ שלו מונח שם דעובר עליו, אבל אם החמץ הוא של שותפות לא ילפינן מיניה דעובר, אמנם זה רק לר' אלעאי דאתי לך למעוטי חמץ של שותפות, אבל לרבנן לא אתי לך למעוטי שותפות, דכיון דשותפות ישראל וישראל לך קרינא בה האיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרויים בלשון יחיד (כמו שפירש"י בחולין קלו, א), אלא אתי למעוטי שותפות עכו"ם וישראל, דבזה ליכא לאו. לפי זה י"ל דבשותפות ישראל ועכו"ם ליכא לאו אלא

עשה והיכא דלא עבר על לאו רק על עשה העלה השאג"א סימן עט, דהחמץ מותר לאחזה"פ, דבוה לא קנסוהו. מזה העלה מהרש"ם דיש להתיר בשאלה הנ"ל מהאי טעמא כיון דהוי שותפות ישראל ונכרי דבוה ליכא לאו דבל יראה. סברא זו של מהר"י אלגאזי שמהרש"ם משתמש בה יש לי בה הרבה גמגומים. א. הלא קיי"ל דלך בא למעט של אחרים ושל גבוה (פסחים ה. ב) ממילא ליכא לאוקמי המיעוט דלך למעט שותפות דעכו"ם. ב. בחמץ של שותפין אפילו עם עכו"ם עובר עליו הישראל מטעמא דכמאן דפליג דמי כמו דקיי"ל בתרומה דשותפות עם עכו"ם דחייב משום דכמאן דפליג דמי (כמו שפירש"י בחולין קלה. ב). ג. הפמ"ג סי' תמג באשל ס"ק א. כתב דאם עבר על עשה ג"כ קניס ר' שמעון דאסור לאחזה"פ. ועל מה שהשואל צידד להתיר את השכר משום דבעלי המעות הישראלים לא קנו כלל את החמץ, כיון דהנושא והנותן בהעסק הוא נכרי ואין שליחות לנכרי, על זה השיב לו המהרש"ם דלפי מה שכתב הנתני" בות בסימן קפב ס"ק ב, דאם נתן כסף לנכרי שיקנה דבר קנה המשלח את הדבר, כיון שהכסף קונה עבורו והנכרי מעשה קוף עבד, א"כ י"ל דגם בזה אם הישרא" לים נתנו כסף לנכרי שיקנה חמץ הם קנו את החמץ ע"י המעות, והו"ל חמץ של ישראל, אכן זה תלוי במחלוקת הראשונים אם ישראל הנותן כסף לנכרי לקנות איזה חפץ קנה ע"י הכסף, וכיון דחמץ שעבר עליו הפסח הוא דרבנן אולינן להקל ואמר רינן דהישראלים לא קנו את החמץ, ומהרש"ם מסיים דיש להתיר את השכר אחר הפסח.

האמרי יושר ח"ב סי' לט דן בשאלה דישראל ונכרי שהיו שותפים בבית חרושת לשמרים, דלישראל היה חלק אחד ולנכרי

החצר ומשתמשים בה? ועוד הרי על גוף הדין של הב"ח בחצר המשותפת נמי פליג הט"ז בסוף סימן תמ"ה וס"ל דגם בחצר המשותפת לרבים אסור להשליך את החמץ אפילו קודם הפסח כיון דשותפין חייבים ממש כמו אדם אחד לכל מילי, והפמ"ג במשבצות סוף סימן ת"מ כתב דלענין דינא עובר בכל יראה אף אם מונח ברה"ר כל שהוא שלו.

ועוד מקור להתיר בשאלה הנ"ל מצא לו מהרש"ם במה שכתב מהר"י אלגאזי בספרו קהלת יעקב בתוספת דרבנן סימן קל"ט דבחמץ של שותפים ליכא כלל לאו דבל יראה, כיון דכתיב לא יראה לך — לך בלשון יחיד למעוטי חמץ של שותפים. והביא ראיה מחולין קלו, א. דבציצית אי לאו דכתב רחמנא בגדיהם הוה פטור בבגד של שותפות, משום דכתיב כסותך בלשון יחיד משמע, דידך איך, דשותפות לא, ולכן בחמץ דכתיב לך בא למעוטי חמץ דשותפות דאינו עובר עליו, ואע"ג דכתיב תשביתו בלשון רבים דמשמע אפילו חמץ של רבים, י"ל דהיינו לעבור בעשה, אבל לאו דבל יראה ליכא בזה. מהר"י אלגאזי דוחה את דברי החק יעקב שכתב בסימן תמח ס"ק ב דגם שותפים עוברים על בל יראה משום דכתיב בבתיכם (לשון רבים), דמכבתיכם לא ילפינן אלא לענין אם הבית הוא של שותפות וחמץ שלו מונח שם דעובר עליו, אבל אם החמץ הוא של שותפות לא ילפינן מיניה דעובר. אמנם זה רק לר' אלעאי דאתי לך למעוטי חמץ של שותפות, אבל לרבנן לא אתי לך למעוטי שותפות, דכיון דשותפות ישראל וישראל לך קרינא בה הואיל ושניהם בני חוב וכל ישראל קרויים בלשון יחיד (כמו שפירש"י בחולין קלה, א), אלא אתי למעוטי שותפות עכו"ם וישראל, דבוה ליכא לאו, לפי זה י"ל דבשותפות ישראל ועכו"ם ליכא לאו אלא

הפסח, כיון
את החמץ
להתיר כיון
של ישראל
כרים שהוא
שעבר עליו
לדכאורה
יטול משום
ש"ך ביר"ד
יטול כשלא
ין דידן הרי
ם כלל דיש
דהישראלים
אינם יודעים
סחר ומשו"ה
לפי המבואר
דעת דתאנים
כיון דעבידי
מתיאש מהן
מי בזה כיון
אחר הפסח
הנ"ל מצא
במה שחידש
צר המשותפת
הפקר לענין
ם זמן האיסור)
נו עובר עליו.
רש"ם להתיר
המסחר הוא
כן אין עוברים
דברי מהרש"ם
הדעת דבסוד
אינם עוברים
דמות את החמץ
נורה ומשומרת
ח לחצר המשו
ם ונכנסים דרך

שלשה חלקים, והישראל לא מכר חלקו קודם פסח ועבר הפסח על השמרים, מה דין השמרים? הוא מביא את דברי החק יעקב בסי' תמח שפסק בחמץ שישראל ונכרי שותפים בו שזה בשות' ועבר עליו הפסח ולאחר הפסח חלקו — דחלק הנכרי מותר בהנאה בדברבנן יש ברירה, ובאכילה צריך עיון. הוא מביא גם את השגת המקור חיים שהשיג שם על החי' שלא התיר את חלק הנכרי רק בהנאה ולא באכילה. משום דס"ל דלענין אכילה עשאוהו כשל תורה ובדאורייתא אין ברירה. והמקור"ח מקשה על זה הא חזינן דלענין ספיקא עשאוהו כדרבנן להקל בספק כמ"ש החק יעקב בעצמו בסימן תמט, ואמאי נחמיר לענין ברירה? וכוונתו של המקור"ח מבוארת להקשות על החי' מדידה אדידה, דהא החי' בעצמו הכריע בסי' תמט דספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר אפילו באכילה, ולא כהמג"א שם שפסק בס"ק ב, א"כ הי"נ כיון דספיקא הוא אם יש ברירה ובדברבנן כגון חמץ שעשה"פ הו"ל ספק בדברבנן ומותר אף באכילה. אכן בחידושים כתב המקור"ח כדברי החי' דחלק הנכרי מותר רק בהנאה ולענין היתר אכילה צ"ע. משום דהוא גופא פסק בסימן תמט כהמג"א דספק חמץ שעשה"פ מותר רק בהנאה ואסור באכילה. אבל האמרי יושר משיג עליו בזה וכותב דאין להתמיר בספק חמץ שעשה"פ לענין אכילה, דהא בביצה ד, א, מבואר דהיינו טעמא דביצה ספק נולדה ביו"ט ספק בחול אסורה משום דהו"ל דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אף בדברבנן לא בטל, ופירש"י דכי היכי דמתמירין בביטולה מהאי טעמא הכי נמי בספיקא. הרי דספק דרבנן דמי לביטול. א"כ לענין חמץ שעשה"פ שהכריע המג"א סוף סימן תמז דבטל ברוב אפילו בשאינו

מינו ומותר באכילה, הרי דקיל טפי משאר איסורין דרבנן דבעי ס', א"כ הוא הדין דקיל לענין ספק דרבנן, וכן הכריע באל' רבה סי' תמד ובמגן האלף שם דספק חמץ שעשה"פ מותר אף באכילה, ובפרט די"ל דספק אם יש ברירה קיל יותר משום דהוא ספיקא דדינא, דהא בדשיל"מ אזלינן בספיקא להתמיר ואעפ"כ בספק אם יש ברירה דהוא ספיקא דדינא אזלינן להקל כמ"ש השג"א בסי' צ וכש"כ לענין חמץ שעשה"פ. ומה שכתב המקור"ח בסימן תמט דמבואר בר"ן ריש פ' כל שעה דספק חמץ שעשה"פ אסור באכילה — דבר זה ליתא בר"ן. האמרי יושר מסיק להלכה דבין בשותפות לחצאין ובין שהיה לנכרי יותר מלישראל — לאחר שתלקו אחה"פ חלק הישראל אסור בין באכילה ובין בהנאה וחלק הנכרי מותר אף באכילה.

ולבסוף נביא שתי תשובות הקולעות אל עצם הענין שאנו דנים בו והן כאילו נכתבו במיוחד על שאלתנו שהצגנוה בראש מאמר רנו.

הזכר יצחק (מחברו היה אב"ד ור"מ דפוגיבו) דן בחמץ של בית חרושת שעבר עליו הפסח. בית חרושת היה שייך לחברת מניות ובעלי המניות היו ישראלים ונכרים. המחבר מצדד להקל בזה כיון דמדין תורה אין לבעלי המניות כלום בהחמץ, דבמה קנו את החמץ שמדין תורה אינו נקנה אלא במשיכה, ורק מדינא דמלכותא הוא שלהם. וכבר נחלקו בזה הראשונים וה' אחרונים (ועיין במג"א סי' תמח ס"ק ד שהשיג על מ"ש המשאת בנימין סי' נט דאזלינן בתר דיניהם ודעת המג"א דאזלינן בתר דין תורה ולא בתר דיניהם). א"כ היכא דהשטר דידן אינו מועיל, שטר דידהו לא עדיף מדין ואינו קנין. לפ"ז הרי ע"י המניה שקנה — גוף החמץ אינו

נעשה שלו ולא עבר כלל. אולם עוד יש מקום לדון ולומר דזה דומה למה שכתב הרמב"ם בה' חמץ ומצה פ"ד ה"ד דאם נכרי אנס הפקיד חמצו אצל ישראל וה' ישראל יודע שאם ייגנב או יאבד החמץ הנכרי יכפהו לשלם, הישראל עובר עליו בבל יראה אע"פ שלא קבל עליו אחריות. מזה את רואים דכל שיש לו צורך בהחמץ ורוצה בקיומו עובר עליו, א"כ הכא לא גרע מזה, דבעל המניה רוצה בקיום החמץ, שהרי הוא יקח חלק מהריות, ואם יש לו צורך בהחמץ הרי הוא עובר עליו. אמנם כל זה הוא רק בחמץ המונח בביתו, אבל אם מונח ברשות אחרים אינו עובר עליו אף כשקבל עליו אחריות, וזה יסוד ההיתר במכירת החמץ שלנו, דלכאורה כיון שה' עכו"ם נשאר חייב הדמים וישראל ודאי רוצה בקיום החמץ, שהרי לזה ודאי הנכרי אנס ואלם שאם החמץ ייגנב או יאבד ודאי לא ישלם, א"כ יש לישראל צורך בהחמץ ומדוע אינו עובר עליו, אלא כיון שמשכיר להנכרי את החדרים שבהם נמצא החמץ הוי כחמץ שקבל עליו אחריות בביתו של נכרי ואינו עובר עליו.

בשור"ת האלף לך שלמה חא"ח סי' רלח כתב שנשאל במי שיש לו מניות מבית חרושת ובית החרושת מוכר חמץ אם הוא מחויב לכתוב שטר מכירה על החמץ הזה. והשיב שבעלי מניות יש להם רק חלק בריות או בהפסד, אבל אין להם שום זכות לחוות דעתם בענין הנהגת העסק וסדרי המסחר. בקניית הסחורה ומכירתה בבית החרושת, לכן לא חל על בעלי המניות החיוב למכור את חלקם בהחמץ של בית החרושת.

לשם מיצוי הדין נחזור ונפרוט את כל צדדי ההיתר שהזכרנו לעיל, גם אותם דאית להו פירכא, אם כל אחד כשהוא

לעצמו מהווה יסוד רופף לבנות עליו את ההיתר לשאלתנו. הרי בהצטרפותם יחד יש בהם לפע"ד יסוד הגון לבסס עליו את ההיתר.

ואלו הם נימוקי ההיתר:

א. עצם מציאותם של ישראלים בין בעלי המניות היא רק בגדר ספק ולא ודאי, והו"ל ספק חמץ שעבר עליו הפסח ומותר לא רק בהנאה אלא גם באכילה. כמו שהבאתי לעיל בשם החק יעקב וה"ד אמרי יושר, ודלא כהמג"א המתיר בספק רק בהנאה.

ב. אם תמצי לומר שישנם ישראלים בין בעלי המניות — הלא הם רק מיעוט כנגד הרוב של נכרים ובטל המיעוט של ישראל ברוב של נכרים, כמ"ש החמד משה בס"י תמת. ובמקרה שלפנינו קרוב לודאי שרוב נכרים, כיון שההנהלה היא ביד נכרים אורחא דמלתא שרוב המניות הוא ביד נכרים, יען כי ההנהלה משאירה לעצמה רוב המניות ואינה מציעה לקניה אלא מיעוט של המניות כדי שההנהלה תשאר בידה. ואפילו אם נימא דזה רק ספק אם רוב נכרים — שוב הו"ל ספק חמץ שעשה"פ ומותר גם באכילה. גם לשיטת המג"א בסימן תמט דבספק מותר רק בהנאה, יש לומר דמסתמא רוב נכרים, כמ"ש הסמ"ע בחו"מ סימן רלא ס"ק מד, דבזמננו אין מצוי שיהיה רוב ישראל.

ג. לדעת מהר"י אלגאזי שהבאנו לעיל ליכא לאו דכל יראה לך בשותפות עם עכו"ם רק עשה דתשביתו ולדעת השאג"א לא קניס ר' שמעון שיהא החמץ אסור אחה"פ היכא דעבר על עשה.

ד. הישראלים בעלי המניות לא עשו קנין המועיל לקנות את החמץ של החנות שיהא שלהם, ואין לומר דהנכרי המתעסק בהעסק הוא שליח של הישראלים — דאין

נעשה שלו ולא עבר כלל. אולם עוד יש מקום לדון ולומר דזה דומה למה שכתב הרמב"ם בה' חמץ ומצה פ"ד ה"ד דאם נכרי אנס הפקיד חמצו אצל ישראל וה"י ישראל יודע שאם ייגנב או יאבד החמץ הנכרי יכפהו לשלם, הישראל עובר עליו בבל יראה אע"פ שלא קבל עליו אחריות. מזה אנו רואים דכל שיש לו צורך בהחמץ ורוצה בקיומו עובר עליו, א"כ הכא לא גרע מזה, דבעל המניה רוצה בקיום החמץ, שהרי הוא יקח חלק מהריות, ואם יש לו צורך בהחמץ הרי הוא עובר עליו. אמנם כל זה הוא רק בחמץ המונח בביתו, אבל אם מונח ברשות אחרים אינו עובר עליו אף כשקבל עליו אחריות. וזה יסוד ההיתר במכירת החמץ שלנו, דלכאורה כיון שה"ע כו"ם נשאר חייב הדמים וישראל ודאי רוצה בקיום החמץ, שהרי לזה ודאי הנכרי אנס ואלם שאם החמץ ייגנב או יאבד ודאי לא ישלם, א"כ יש לישראל צורך בהחמץ ומדוע אינו עובר עליו, אלא כיון שמשכיר להנכרי את החדרים שבהם נמצא החמץ הוי כחמץ שקבל עליו אחריות בביתו של נכרי ואינו עובר עליו.

בשורת האלף לך שלמה הא"ח סי' רלח כתב שנשאל במי שיש לו מניות מבית חרושת ובית החרושת מוכר חמץ אם הוא מחויב לכתוב שטר מכירה על החמץ הזה. והשיב שבעלי מניות יש להם רק חלק בריוח או בהפסד, אבל אין להם שום זכות לחוות דעתם בענין הנהגת העסק וסדרי המסחר, בקניית הסחורה ומכירתה בבית החרושת, לכן לא חל על בעלי המניות החיוב למכור את חלקם בהחמץ של בית החרושת.

לשם מיצוי הדין נחזור ונפרוט את כל צדדי ההיתר שהזכרנו לעיל, גם אותם דאית להו פירכא. אם כל אחד כשהוא

אפי משאר
הוא הדין
ריע באלו
דספק חמץ
בפרט די"ל
ותר משום
ל"מ אזלינן
פק אם יש
זלינן להקל
לענין חמץ
בסימן תמט
דספק חמץ
ר זה ליתא
ההלכה דבין
לנכרי יותר
אחה"פ חלק
ובין בהנאה
ה.

הקולעות אל
כאילו נכתבו
בראש מאמ'

אב"ד ור"מ
הרושת שעבר
ושייך לחברת
אלים ונכרים.
דמדנין תורה
החמץ, דבמה
יה אינו נקנה
דמלכותא הוא
הראשונים וה"
תמח ס"ק ד
בנימין סי' נט
המג"א דאזלינן
דיניהם). א"כ
מועיל, שטר
אינו קנין. לפ"ז
גוף החמץ אינו

21

לכל היותר יום שלם מצערתו ומוכו להסירה משם. ואין לדמות נידון זה לתר פה. שיש מן האחרונים שהתירו וי חשובה הקפדה כי רצונה להתרפאות, ואפ אינה לבושה עדשות-מגע אלא לנוי, כג שהן צבועות, גם כן אין להתיר מטע שאינה הקפדה, אף שבבינת אדם (כלל ק יב) שהחמיר ברפואה התיר כל שהו לנוי כגון שן תוחבת, כי שם אין הכר להסיר את השן אחרי עבור זמן רק משו נקיות וכיו"ב, אבל בעדשה סו"ס יכאן לה ותצטרך להסירה משם, והרי כאן קפי דה. (ועיין טהרת מים להר"ג טעלושקי שליט"א סימן נב).

ברם לכאורה נראה לפענ"ד להקל מטענ שהעדשה אינה מהודקת על העין ואדרבו לא רק שהיא רפויה שם אלא שהיא מונחת על שכבת דמעות דקה ולעתים קרובה היא מתנועעת וזה על העין מצד לצד כי היא צפה על הלחות שבעין, ולא כמו לפלוף שבעין שחוצץ אם נתיבש (i) כי החוש מעיד שהלפלוף מתדבק במקום אחד. והנה אפילו בלפלוף יש מתירים כש"כ בש"ך (שם ס"ק יג) שבמקום שאי אפשר כדאי הם לסמוך עליהם שפסקו שדווקא לטהרות נאמרה חציצה זו ולא לבעלה. ובעדשה יש לומר שהוא ראוי לביאת מים כי העדשה אינה מידבקת כלל, אשר על כן בדיעבד עלתה לה טבילה, אולם לכת-חילה יש להזהר להוציא את העדשה, ובפרט מאחר ששכיה במי שמכניס ראשו במים שהעדשה צפה ממנו על פני המים, על כן שמא תחוש שלא תצאנה העדשות ותעצים את עיניה, לפיכך לכתחילה תסירם.

יד. מעשה באחד נוסע במכונית שצריך היה לפטרול ולא היו לו בכיס כי אם שני דולרים. סר למוסך ובקש מהחנווני

ה. בעלי המניות אינם שותפים גמורים בהעסק, יש להם רק חלק בריות, אבל אין החמץ קנינם של בעלי המניות הישר ראלים ואין לו דין חמץ שעשה"פ. מכל הלין טעמי נראה דאין לאסור לאחר הפסח את החמץ הנמכר בחנות כזו.

שליחות לנכרי. ואף שלדעת התיבות בסי' קפב סק"ב אם הישראל נותן כסף לנכרי שיקנה הפץ בעבורו אף שאין שליחות לנכרי — הכסף קונה בעבור הישראל — הרי מהרש"ם חולק עליו והביא ראיות להפך.

שואל כענין

מ א ת

הרב נחום אליעזר ראבינאוויטש

(* ה)

לפי בקשת הקוראים אנו קובעים בזה מדור מיוחד לתשובות קצרות המוגשות לנו. כמובן שאין אנו באים לפסוק הלכה אפילו בדברים הכי פשוטים ורק להעיר באנו, ואין לסמוך על דברינו כלל בלי לשאול דעת רבותינו גדולי הוראה שבדור שליט"א.

יג. אשה שהיו לה עדשות מגע (Con-tact Lenses) בתוך עיניה ושכחה להסירם קודם טבילה, מה דינה?

תוך העין אף שלא צריך שיבואו שם מים ולכך מותר לטבול בעינים סגורות כל שאינן עצומות ביותר (יו"ד סימן קצח, לט), מכל מקום צריך שיהיה ראוי לביאת מים כמו שאר בית הסתרים (שם מג). לפיכך חציצה בעין מעכבת (שם ז), והרמ"א (א בהגה) אסר לכתחילה אפילו מיעוט ואינו מקפיד, ובבשר משמע מרש"י עירוי בין ד, ב, שאפילו מיעוט ואינו מקפיד חוצץ ורק בשיער לא גזרו על מיעוט

(י ראה "הדרום", חוברת כ, עמ' נגנ.

ואינו מקפיד. אולם מאחר שרוב פוסקים חולקים על רש"י בזה והריטב"א (שם ד"ה כי איצטרך) גם פירש את דברי רש"י שאינו סובר כמו שהבינו התוספות (שם ד"ה דבר תורה) בדבריו, בדיעבד וודאי יש להתיר במיעוט שאינו מקפיד, ובגדר הקפדה כתב בבית יוסף (ד"ה ומ"ש דאפילו אינה מקפדת) שנחלקו בזה הרשב"א והרמב"ם, שהרמב"ם לא תלה הדבר אלא בקפידתה של אשה זו, אבל אם היא אינה מקפדת אף על פי שדרך שאר נשים להקפיד אינו חוצץ, כי רק אחריה אנו הולכים בין להקל בין להחמיר; אבל להרשב"א הדבר תלוי ברוב נשים שכל שהוא דרך נשים להקפיד אע"פ שזו אינה מקפדת, חוצץ, ובשולחן ערוך החמיר כשניהם (סעיף א), והנה בעדשת-מגע סתם נשים מקפידות וידוע הוא שעד שאדם מתרגל בעדשת-מגע בעינו יעבור חודש וחדישים ויותר בטורה רב. אולם אפילו באשה זו לכאורה חשוב קפידה מאחר שנתבאר (שם) שחוצץ אפילו אינה מקפדת עליו עתה רק לאחר זמן, והלא כמעט שאין לך אדם שיוכל לסבול עדשת-מגע בעינו לעולם, כי אחרי כמה שעות או